

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

RUSKÁ KULTURA V EVROPSKÉM KONTEXTU
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Šárka Múllerová
Učitelství pro 2. Stupeň ZŠ, obor Rj-Ov

Vedoucí práce Mgr. Milena Rykovská Ph.D.
Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 31. března 2013

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce Mgr. Mileně Rykovské Ph. D. za věnovaný čas během vedení mé práce a cenné rady.

Obsah

ÚVOD	5
1 Kultura jednotlivých zemí	6
1.1 Kultura	6
1.2 Sociokulturní kompetence.....	7
1.3 Kultura starých Slovanů	12
1.4 Kultura Ruska.....	17
1.5 Kultura Polska	24
1.6 Kultura v Českých zemích	28
1.7 Kultura Francie.....	34
1.8 Kultura Německa	38
1.9 Souvislosti a rozdíly mezi jednotlivými kulturami	40
2. Kultura v učebnicích ruského jazyka.....	43
2.1 Učebnice Поехали.....	43
2.2 Učebnice Радуга по-новому.....	46
2.3 Pracovní listy.....	50
ZÁVĚR.....	66
Резюме.....	68
Seznam literatury:	69

ÚVOD

Téma diplomové práce, které jsem si vybrala, je Ruská kultura v evropském kontextu. Téma této práce je velice obsáhlé. Proto jsem se rozhodla, zabývat se pouze malým zlomkem, který představuje období od 9. do 14. století, které chci zmapovat z pohledu jednotlivých zemí.

Jako cíl jsem si vytkla systematizaci materiálu k tématu kultura v jednotlivých zemích. Výsledkem mé práce má být přehled poznatků o tradicích, písemných, architektonických a uměleckých hodnotách ruské kultury a vybraných evropských zemí.

Nalezneme zde i shrnutí některých shod ovlivněných jinou kulturou, či některé z rozdílů a individuálností zemí.

Práce také obsahuje vymezení pojmů kultura a sociokulturní kompetence. Jde o to, uvědomit si, jak je důležité během osvojování cizího jazyka seznámit se se zvyklostmi a tradicemi dané země.

Diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je zaměřena na oblast kulturní, kde se seznámíme s kulturami jednotlivých zemí.

Druhá část porovnává do jaké míry je zpracováno a prezentováno téma „kultura“ v učebnicích ruského jazyka, podle kterých probíhá vzdělávání na českých středních a základních školách.

Pro každého žáka je důležitá zpětná vazba. „Co všechno už umím?“. „Jak jsem úspěšný?“ Aby si mohli odpovědět na tyto otázky, jsou součástí mé práce také pracovní listy, kde mají žáci možnost prověřit si své znalosti.

Nedílnou součástí je i slovníček, vztahující se k danému tématu pro zvětšení objemu slovní zásoby.

Diplomová práce má sloužit jako pomůcka k rozšíření znalostí z oblasti kultury ruské a kultur některých evropských zemí.

V závěru práce je uvedena použitá literatura a zdroje, které byly použity během čerpání potřebných informací.

1 Kultura jednotlivých zemí

1.1 Kultura

Za velmi důležité považuji seznámit se s pojmy kultura a sociokulturní kompetence, které se k tomuto tématu vztahují. Na základě jejich objasnění pochopíme, co vše spadá a patří do obsahu této práce. Poté, co vymezíme tyto dva pojmy, budeme schopni dalšího posunu v naší práci.

Kultura je historicky podmíněný souhrn hmotných a duchovních hodnot vytvořených a vytvářených lidstvem v procesu společenské a historické praxe a charakterizující historicky dosažený stupeň ve vývoji společnosti.¹

Je to určitý systém ustálených zákonitostí chování (činnosti), jimiž se vědomě či nevědomě řídí (vzory, normy) jednotlivci v sociálních skupinách a třídách. Komplexy vzorů a norem tvoří sociální modely, které působí při osvojování způsobů, předávání a napodobování návyků charakteristických pro kulturu společnosti určité epochy (kulturní epochy).

Z tohoto „modelu světa“ vychází člověk vědomě či nevědomě při svém praktickém jednání i v teoretické činnosti. Praktická činnost lidí ve společném systému, obsahující vlastní zkušenost i tradici, vytváří základní pojmy každé kultury, které se různí podle sociálně třídní povahy systému.²

Pod pojmem kultura si můžeme představit celou řadu věcí. Co ale skutečně do tohoto pojmu patří a jak mu máme správně rozumět? Často je za kulturního člověka považován ten, kdo navštěvuje divadelní představení, chodí na koncerty vážné hudby, čte klasickou literaturu atd..

Za kulturní národ je pak z pohledu převážné většiny lidí považován takový, který se nevymyká určitým normám a zvyklostem, jak v oblasti hygieny, tak při stolování, kdy se drží určitých společenských pravidel, dále dodržuje zásady správné komunikace a odívání, na které je určitý národ zvyklý. Tedy pravidla obecně platná, přijímaná majoritní společností.

---

¹ Klimeš, L.: Slovník cizích slov, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1983. s. 387

² Buchvaldek, M., Durdík, T., Michovský, V., Petráň, J., Petráňová, L., Sláma, J., Tícha, M.: Dějiny hmotné kultury, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1985. s. 55

Zkoumáním kultury a studiem člověka v odlišných kulturách se zabývá kulturní a sociální antropologie. Tato společenská věda se snaží o to, aby kultura společnosti nebyla rozlišována na horší nebo lepší. Ale její snaha spočívá v analyzování, popisování a zkoumání jednotlivých kultur společností. Z těchto poznatků pak formuluje teorie a definice pojmu kultura.

V současné době termín kultura chápeme jako to, co lidé dělají, jak přemýšlejí. Je to určitý soubor jevů, do kterého spadá oblast vědění, jazyka a písemností, morálky, práva, výchovy, zvyků a obyčejů, ekonomiky, náboženství, umění. V podstatě vše, díky čemu lidé dokážou společně vytvářet svůj svět a orientovat se v něm. Jedná se o projevení ducha každého národa. Úroveň a stav kultury můžeme chápat pouze na základě jejího historického vývoje. V tomto smyslu můžeme hovořit o primitivní a vyspělé kultuře.

To co příslušníci jiného národa mohou považovat za nepřijatelné nebo špatné, v naší zemi to naopak může patřit vzhledem ke kulturnímu smýšlení, k chování naprosto běžnému, které nijak nevybočuje od pravidel naší společnosti.

1.2 Sociokulturní kompetence

Nedílnou součástí výuky cizího jazyka je nezbytné pro správné a účinnější osvojení, nejen znalost gramatiky a nové slovní zásoby, ale především i seznámení se se sociokulturní kompetencí. Díky ovládnutí této kompetence mají studenti možnost zvládnout nejen komunikační dovednosti, ale získají i nové vědomosti z kultury dané země, jejímž jazykem chtějí hovořit. Mohou tak zaznamenávat určité rozdíly mezi cizí a vlastní kulturou. Proto si myslím, že získání sociokulturní kompetence by mělo být důležitou součástí vzdělávacího procesu.

Získávání kompetencí je hybnou silou, která umožňuje rychlejší osvojování komunikačních schopností. Často bývá komunikační dovednost velmi nezbytnou pro pochopení určitého jevu či situace. Tvoří tedy část komunikačních dovedností, týkajících se vlastností kultury v určité společnosti. Je odrazem chování účastníků komunikace ve společnosti. Vše, co tvoří sociokulturní kompetenci, jazykový projev ovlivňuje. Nedostatečné seznámení může mít za následek vytvoření nežádoucích komunikačních bariér.

Podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky jsou typické pro sociokulturní znalosti určité rysy, charakterizující danou společnost a její kulturu, vztahující se například:

1. Ke každodennímu životu

- jídlu a pití, obvyklému času pro jednotlivá denní jídla, pravidlům stolování
- státním svátkům
- pracovní době a obvyklému pracovnímu režimu
- činnostem ve volném čase (koníčkům, sportům, médiím)

2. Životním podmínkám

- životní úrovni (s přihlédnutím k regionálním, třídním a etnickým odlišnostem)
- podmínkám k bydlení
- systému sociální péče

3. Mezilidským vztahům se zřetelem k:

- třídní struktury společnosti a vztahům mezi společenskými třídami
- vztahům mezi pohlavími (genové rozdíly, intimita)
- struktury rodiny a příbuzenským vztahům
- vztahům mezi generacemi
- vztahům v pracovním prostředí
- vztahům mezi veřejností a policií, úředníky atd.
- vztahům mezi rasami a společenstvími
- vztahům mezi politickými a náboženskými skupinami

4. Hodnotám, víře a postojům ve vztahu k takovým faktorům jako:

- společenská třída
- pracovní seskupení
- majetek
- různé regionální kultury
- bezpečnost
- dějiny (obzvláště významné historické osobnosti a události)
- menšiny
- národní identita
- humor

5. Řeči těla.

Znalostí těchto konvencí, které vyžadují určité chování, tvoří součást sociokulturní kompetence uživatele jazyka i studenta, který se jazyku učí.

6. Společenským konvencím, např. se zřetelem poskytování a přijímání pohostinství:

- dochvilnost
- oblečení, dárky
- občerstvení
- pravidla chování a konverzace a tabu v těchto oblastech
- loučení

7. Rituálům a obyčejům v takových oblastech jako jsou:

- náboženské obřady a liturgie
- narození, manželství a smrt
- oslavy, festivaly, taneční zábavy, diskotéky atd.³

Znalostí sociokulturní kompetence mohou studenti získat určité poznatky o mentalitě národa, jehož řeči chtějí rozumět. Jak je již zmiňováno, klade důraz na seznámení s pravidly a normami, které jsou v určité zemi běžné. Zahrnuje tedy také seznámení s pravidly komunikace, pozdravy, zdvořilostní fráze, představování, oslovení při telefonním rozhovoru. Součástí této kompetence je seznámení se s kulturou oblékání, informovanost o rasové toleranci u jednotlivých národů. Nesmíme opomenout ani kulturu stolování, která se velmi často stává společenským „fópa“, vzhledem k neznalosti zvyků v určité zemi. Osvojením sociokulturní kompetence získáme větší přehled o náboženství, zásadách, tradicích a zvyklostech, které jsou u jednotlivých národů často velice odlišné.

Z tohoto důvodu je znalost kompetence nezbytná hlavně u překladů, kdy mnoho slov nemusí mít stejný význam, jde o řadu niancí, kdy vysvětlení slova je v tomto případě závislé na kontextu. Neblahý vliv zde může mít interference, kdy na základě znalosti určitého významu slova se mylně domníváme, že slovo bude mít podobný, či dokonce stejný význam v cizím jazyce. Během osvojování ruského jazyka Čechy, mnozí spoléhají na to, že ruský jazyk se českému v mnohém podobá. Vlivem tohoto dojmu dochází často ale k chybám, ve kterých se zamění význam slova.

---

³ Společný evropský referenční rámec pro jazyky (Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme). Rada Evropy 2001 (český překlad UJP 2002), s. 104

Slova:

Горький [górkýj] – hořký. Pod vlivem interference by mohlo dojít k chybnému objasnění významu tohoto slova, jelikož se podobá českému výrazu horký.

Красный [krásnyj] – červený. Pod vlivem interference by mohlo dojít k chybnému objasnění významu tohoto slova, jelikož se podobá českému výrazu krásný.

Ужасный [užásnyj] – strašný. Pod vlivem interference by mohlo dojít k chybnému objasnění významu tohoto slova, jelikož se podobá českému výrazu úžasný.

Позор [pʌzór] – hanba, ostuda. Pod vlivem interference by mohlo dojít k chybnému objasnění významu tohoto slova, jelikož se podobá českému výrazu pozor.

Овощи [óvošči] – zelenina. Pod vlivem interference by mohlo dojít k chybnému objasnění významu tohoto slova, jelikož se podobá českému výrazu ovoce.

Чёрствый [čjórstvyj] – tvrdý. Př. (чёрствый хлеб – tvrdý chéb). Pod vlivem interference by mohlo dojít k chybnému objasnění významu tohoto slova, jelikož se podobá českému výrazu čerstvý.

Také je nutné uvědomit si rozdíl v použití pozdravu. Nemůžeme se třeba tvářit zaskočeně, když nám Rus v poledne ve 12 hodin popřeje dobré ráno. V Rusku prostě ráno trvá déle než v Česku. To vše je spojeno se sociokulturní kompetencí a záleží jen na nás, do jaké míry jsme schopni si ji osvojit. Pro předcházení nepříjemným situacím platí pravidlo seznámit se s kulturou země, do které cestuji, či ve které pobývám a zamezit tak nějakému společenskému prohřešku.

Tak například v některých částech Ruské federace je považováno smrkání na veřejnosti, jako neomalenost a něco odpudivého. Není proto divu, že cizinec, který není s návyky Rusů patřičně obeznámen, bez jakýchkoliv rozpaků použije kapesník na veřejnosti. Často pak bývá vystaven opovržlivým pohledům, které vyjadřují znechucení činem, který právě vykonal. Opačná situace nastává v případě příjezdu ruských občanů například do České republiky, kde naopak Češi vyjadřují znechucení nad jejich neustálým popotahováním.

Často se můžeme setkat se stereotypizací Rusů. Cizinci, kteří měli tu možnost a dostali se s nimi do kontaktu, velice často hovoří o Rusech, jako o nesmlouvavých, příliš rozvázných lidech, se kterými je těžké pořízení. Shodují se také v názoru, že si Rusové z ničeho nedokáží dělat legraci, působí spíše odměřeně a příliš se nesmějí.

Přítom opak je pravdou, což mohu potvrdit z vlastní zkušenosti. Kdo se s ruskými obyvateli seznámí blíže, pozná, že jsou velmi zruční, přívětiví a hlavně společenští.

Bohužel pravdou zůstává fakt, že nejsou příliš precizní, a v některých případech by se dalo hovořit i o lenosti.

Velkým problémem při kontaktu se zahraničními partnery se velmi často stává chybné rozklíčování gest. Jejich použitím může často dojít k neadekvátnímu vyložení si určitého sdělení. A tím tedy dojde nejen k špatné interpretaci, ale i k narušení pravidel etiky a dokonce může toto „nedorozumění“ vyvrcholit urážkou druhé osoby.

V jiných kulturách, jako je například bulharská, pokývání hlavy znamená nesouhlas a v Čechách, jak všichni dobře víme, je kývnutí hlavou jasným vyjádřením souhlasu.

Obr. číslo: [1] Rus znázorňující gesto neúspěchu.

V různých zemích může mít tedy stejné gesto zcela jiný význam. Jako další důkaz můžeme uvést gesto, které pro Rusa představuje vyjádření neúspěchu nebo ztracenou věc. Chorvat tímto gestem však demonstruje úspěch a spokojenost. Pokud bychom toto gesto použili v Holandsku, dáváme tím najevo mínění o něčí hlouposti.

V některých zemích ani smích nemusí znamenat to samé, není to příznak veselí a radosti, ale také udivení až rozpaků.

V Německu nelze při objednávání naznačit dvěma vztyčenými prsty, žádost o dvě kávy, jako je tomu v Rusku. Němci totiž toto gesto považují za vyjádření hluboké urážky. Poměrně často má jedno gesto nejen odlišný, ale dokonce přímo opačný význam.

Spojení palce a ukazováčku některé národy používají pro sdělení, že je vše v pořádku „o. k.“. Tento výraz však symbolizuje například ve Francii číslo 0 a Řekové toto gesto používají pro zbavení se neodbytného člověka.

Jestliže ve Francii nebo Itálii považují něčí nápad za špatný, znázorní to klepáním na hlavu. Co se týče Němců, vyjadřují toto klepáním dlaní do čela. Opět se zde setkáme s rozdílnou interpretací gest, jelikož ve Španělsku či Británii tímto dávají najevo spokojenost se sebou samým.

V uvedených příkladech se tedy můžeme setkat se situací, která by pro nás mohla být i velmi nepříjemná. A nejen pro nás, ale mohlo by dojít i k nečekané, či dokonce nepřijatelné reakci osoby, která se účastní rozhovoru. Je tedy nezbytné současně

s osvojováním nového jazyka zároveň získávat i nové informace týkající se nejen rozšiřování slovní zásoby ale i sociokulturní kompetence.

Znalost sociokulturní kompetence, tedy návyků a zvyklostí dané země, tvoří neodmyslitelnou součást správné dedukce přijímaných údajů. Je předpokladem pro úspěšnou komunikaci a vzájemné pochopení dvou cizích, odlišných kultur. Seznámit se s kulturou cizí země, by nám mělo usnadnit pochopení obsahu sdělení, pomoci při odstranění jazykové bariéry, a tak lépe porozumět chování a jednání cizích příslušníků.

1.3 Kultura starých Slovanů

Jak již bylo zmíněno v předcházející části, oblast kultury zahrnuje různé oblasti, počínaje architekturou, výtvarným uměním, etikou až po písemné památky a mnoho dalších končec. Jelikož jsou zmínky o kulturách jednotlivých zemí spojovány prakticky už s prvními zmínkami o každém státu, okruh práce je tedy zaměřením zúžen na období 9. až 14. století.

Zmínky o kultuře na ruském území jsou spojeny již s příchodem Slovanů. Jejich kultura byla velice různorodá a odrazila se v mnoha oblastech.

V historii starých Slovanů, bráno z různých úhlů pohledu, nenajdeme takovou část materiální kultury, kterou je možné popsat do podrobných detailů. Vyberme například: zdobení těla, oděvů, ale i výroba šperků, které byly u Slovanů velice oblíbené.

Všechna výzdoba a šperky, které jsou charakteristické pro období pohanské Rusi,

se objevovala v 9.-10. století, kdy Slované postupně podléhají velkému vlivu z Byzance. Čím dál

častěji se začínají objevovat šperky jak dovezené, tak i místní, nejvíce kolem 9. století. V tomto období tedy nastal velký vzestup materiální kultury.

Ozdoby a šperky se zhotovovaly z nejrůznějších materiálů: bronzu, mědi, zlata, stříbra. Stříbro bylo dováženo Araby a pro jeho lehkost se ozdoby vyráběly převážně právě z něj. Slovanské ženy se svými stříbrnými šperky od svých finských

Obr. číslo: [2] diadém, součást slovanského kostýmu

a litevsko-lotyšských sousedek velmi lišily. Co se týče šperků, nejvíce se používaly prsteny, náramky, masivní náhrdelníky, ale také náušnice, které se vyráběly v nejrůznějších formách a tvarech. Méně se ve slovanských zemích objevovaly brože, které se sem dostávaly jen díky obchodu s Římem. Také sem pronikaly ze skandinávských zemí různé spony. Častěji se vyskytovaly přezky, původem z Říma, které se používaly k zapínání v pase. Ze slovanských ozdob byly nejtýpější diadémy. Diadém je ozdobná, drahocenná stužka vázaná kolem hlavy. Měl a do této doby má velký význam v životě slovanských dívek, jelikož byl symbolem svobodné ženy.

V slovanských hrobech byly nalezeny některé z diadémů, ověšené drobnými korálky a kroužky. Mnohem více zdobené diadémy byly odhaleny mezi poklady v Kyjevě a v jeho okolí. Všechny jsou byzantského původu a datují se už ke 12.-13. století. V hrobech byly nalezeny také náušnice zhotovené z tenkých stříbrných nebo zlatých drátků, původem z importu arabských nebo byzantských dílen. Náhrdelníků ze slovanských hrobů se našlo více typů: náhrdelníky ze skleněných perel, drahokamů, kovů a jantaru.

Nejvíce charakteristickými a nejvýznamnějšími pro Slovanů však byly prsteny, které se vplétaly ženám do vlasů. Představovaly originální ozdobu, splývající z obou stran hlavy zepředu i zezadu uší. Někdy se zavěšovaly i na diadém. Hlavní znak kultury Slovanů z tohoto období tvořily prsteny, tak zvané S-образное. Podle nich je možné určit místa, která Slované obývali v 9.-12. století. S-образное byl prsten malého nebo středního rozměru, vytvořený převážně z bronzu, často pokrytý stříbrem. Jeden konec prstenu byl ztupěný, druhý zploštěný a zahnutý do podoby písmene S. Mezi Slovanů byl velice rozšířen a celou řadu let patřil k jejich oblíbeným šperkům. Slovanské ženy jej nosily nejen po jednom, ale nosily jich i několik.

Během celkového zkoumání oděvů a doplňků, si musíme přiznat, že příliš luxusní nebyly. Lišily se hlavně svojí prostotou, dokonce i v době, kdy už Slované začaly k výrobě ozdob používat zlato a stříbro. Na vině je majetková a sociální diferenciac Slovanů. Jelikož blíže hlavních center, jako byl Kyjev, Suzdal a Novgorod, žili bohatší Slované, jejich oděv, zdobení a šperky byly honosnější.

Luxusní oděvy a šperky se rozšiřovaly pouze v těch oblastech, kde se Slované dostávali do kontaktu se svými sousedy z Finska, Turko-Tatarskými, Prusko-Litevskými a Skandinávskými národy.

V těchto oblastech bylo nalezeno ve slovanských hrobech velké množství zvláštních šperků, diadémů, spon, náhrdelníků i náramků, které v jiných místech byly nalezeny jen zřídka.

V 10.-11. století bylo velice oblíbeným materiálem stříbro. To dokazují vykopávky z hrobů knížat a bojarů, pocházejících z 10. století u Taganči nedaleko Kyjeva, kde se našlo velké množství předmětů ze stříbra. Dokladem o životě obyvatel Kyjeva jsou zmínky v Sofijském letopisu z roku 1209. V letopisu se také můžeme dočíst o tom, že Kyjevské ženy nedostávaly zlaté ale stříbrné prsteny. To je také hlavním důvodem, proč Slovanské ženy a dívky vypadaly díky svým stříbrným šperkům a ozdobám daleko lépe než jejich sousedky. (Татарина, 2007)

Oděv Slovanů

Oděv Slovanů se celkovým vzhledem i svými detaily od sousedních národů významně odlišoval. Mezi staré slovanské názvy oděvů patřily například поухо, рубаха, понёва, порты и одежда.

Prvním svědectvím o slovanských oděvech jsou Prokopijovy zmínky, které hovoří o tom, že Slované nenosí хитоны (starořecké tuniky) ani kožešiny s hrubou srstí, ale chodí pouze v коротеньких штанах (krátkých kalhotách), které jim dosahují jen na stehna, a v takovémto oblečení jdou do boje proti nepříteli.

Po Prokopijovi následuje dlouhá pauza, absence informací o oděvech Slovanů, dokud se neobjevila svědectví z východních pramenů z 10. století. Tato svědectví si však v mnoha případech protiřečila a často zde byli východní Slované zaměňováni za skandinávské Rusy. Přestože v 10. století byl oděv Slovanů a Rusů velice podobný, věřit těmto zprávám může být zavádějící.

Současní autoři Истахри и Ибн-Хаукаль zmiňují, že Slované nosí krátké куртки a neznámý pramen hovoří, že nosili košile, k nim nízké kozačky ke kotníkům. O Rusech ještě dodává, že nosí vrchní oděv, široké kalhoty zavázané nad kolena a vlněné čepice.

Další z pramenů sděluje, že Slované nosili široké oděvy, jejichž rukávy se zužovaly. Z Kyjevského letopisu z roku 1074 se dovídáme, že se печерскому монаху (jeskynnímu mnichu) zjevil ďábel v lašském kostýmu.

Z archeologických nálezů můžeme odvodit způsob upínání курток (krátkých pánských kabátů), rozmanitost tvarů pasů, třepení oděvu, tvarů obuvi a pokrývek hlav.

Nejllepší představu o oděvech východních Slovanů získáme v Кодексу Гертруды z 11. století. A také v Изборнике, který byl napsán pro velkého knížete Svjatoslava v roce 1073, zobrazující miniaturu knížecí rodiny. Mezi zobrazené knížecí rodiny dříve také patřilo vyobrazení rodiny knížete Jaroslava v chrámu svaté Sofie v Kyjevě, které však bylo během necitlivých restaurátorských úprav nenávratně zničeno. (Татарина, 2007)

Staroslovanský oděv nepatřil k těm, které měly za účel podtrhnout krásu tělesných proporcí, byl těžký, volný a halil celé tělo. Až později pod italsko-řeckým vlivem se stal více volným a lehčím. V historii mužský oděv tvořily kalhoty, košile a vrchní oděv tedy plášť. V pase se kalhoty převazovaly provázkem a později řemenem a zavazovaly se u kotníků. Převážně byly úzké přiléhavé k tělu. Arabské prameny se zmiňují o kalhotách podvázaných pod kolena, které nosili jak Rusové, tak i Češi. Zde je tedy možné si všimnout některých podobností v kultuře odívání Čechů a Rusů. Ramena a záda nechávali často Slované bez pokrývky. Podmínky, ve kterých žili, je však přinutily nosit oděv, zakrývající horní polovinu těla. Hlavní část oděvu tedy představovala рубаха (košile), druh hrubé konopné nebo lněné košile, dlouhé až ke kolenům. Střih byl jednoduchý s rukávy a límcem. Košile se nosily ve 12. století.

V 10. a 11. století se objevovaly různé druhy vrchních oděvů, dlouhých zapínajících na celou řadu knoflíků s dírkami. Neodmyslitelnou součástí vrchních oděvů tvořily límce, ať už se stojáčkem, utažené páskem nebo jen tak, volné. Tato část oděvu se nazývala кабатъ, жупанъ (kabát).

Takové oděvy můžeme často spatřit na portrétech ruských knížat a jejich rodin nebo v Изборнике Святослава. Z pramenů se dovídáme, že Slované se v 10. století odlišovali od skandinávských kupců dlouhými куртками. Obecně můžeme konstatovat vliv na odívání v době, kdy přišli Slované do kontaktu s Římem, Konstantinopolí, na východě s Bulhary, který byl velice silný.

Zejména z jihu a východu přicházely oděvy z hedvábí, těžkého zlatého brokátu s novými názvy, tkaninami a detaily, se kterými se setkáváme i v pozdějších stoletích. Vrchní oděvy se podšívaly a zdobily kožešinami. Tehdy se oděv proměnil v шубы (kabát). Všechny tyto oděvy se pásaly v pase opaskem, zhotoveným z nejrůznějších látek, zavázaných bez přezek. Na opasku visela zbraň, měšec s pazourkem a nožík. K ochraně vrchní části těla před drsným počasím a zimou začali používat kusy nebo celé opracované kožešiny z medvěda, vlka nebo berana. Ty dostaly název плащь (plášť). Tyto pláště se upevňovaly na ramenou pomocí přezek, kostí nebo knoflíků.

Základem ženského a mužského oděvu byla dlouhá košile, kterou s největší pravděpodobností končil ženský oděv. Byl to vlastně kus látky, omotaný kolem těla a sešíváný na bocích. Rukávy chyběly a na ramenou držel jedním nebo dvěma popruhy. Ženy, které trávily celý den v práci, nosily vrchní oděvy jen zřídka, aby jim během práce nepřekážely. V zimě se ženy před chladem chránily, stejně jako muži, také kabáty nebo понёвami (zástěrami). Zmínky o nich jsou už z 10. století. V některých oblastech Ruska do dnešní doby takto označují širokou zástěru, která překrývá spodní část těla zezadu i z boků.

Obchodní cesty a trh

Obchodní cesty byly nejdříve svobodné, kupci se mohli volně pohybovat po všech cestách, které pro ně byly přístupné. Podle potřeby si pak i případně svou cestu sami prorazili skrz nedostupný terén. Postupně tak byly vyznačeny obchodní cesty, které vedly převážně údolím řek. Později však tento volný pohyb kupců narušovaly nepřátelské vztahy mezi obchodními karavanami z cizích zemí a místním obyvatelstvem. Aby si tedy mohli kupci zajistit klidný průchod jejich zemí, existovala mezi nimi dohoda, ve které se kupci zavazovali, že za bezpečný průjezd jim ponechají část svého zboží. Na cestách se pak nacházela nejen tržiště ale i sklady.

Tato obchodní centra měla pro kulturní život Slovanů velký význam. Stávala se centry nejen obchodu ale veškerého dění každodenního života. Byli zde kněží, odehrávala se zde celá řada obřadů a oslav. V 10.-11. století byly tyto cesty tradičními, jelikož vedly kupce z jihu k Dunaji, od Dunaje k Baltskému moři a co se týče slovanských plemen od Odry k Visle, a také od Černého moře k Dněpru a Dněstru. Také již existovalo několik cest, které směřovaly do zemí Slovanů z Germánie. Na germánsko -slovanských hranicích se v době vlády Karla Velikého vyskytovala tržiště obou národů.

Od Dunaje, který byl samozřejmě hlavním centrem obchodních cest, se dále rozdělovaly na jih i na sever, přes karpatský průsmyk do Polska a Галицию (Gálii -Severní Itálie). Díky obchodním stykům, už tedy v tomto období existovalo mnoho spojitostí mezi Rusí a dalšími zeměmi Evropy.

Daleko lépe známé jsou pro nás trasy po východní Evropě, které se používaly už od 9.-10. století. Na tomto území můžeme rozdělit obchodní cesty na volžské a dněperské. Obě měly tehdy evropský význam. První trasa spojovala celý Východ se Skandinávií, dále s celým severem a západem Evropy. Druhá trasa spojovala sever

Evropy s Konstantinopolí a Malou Asií a Persií. Obě cesty vstupovaly do Finského zálivu u ústí Něvy nebo ještě pohodlněji, na jižní břeh Ladožského jezera.

Další velká a významná trasa spojující Finský záliv s Konstantinopolí vedla ze Staré Ladogy a Novgorodu po řekách Lovati, Usvjati, Dvině i Kasplje, dále po Dněpru, po němž pluli kupci až do Černého moře. Hlavními obchodními místy vedle Staré Ladogy a Novgorodu, byly i Smolensk, Kyjev, Vyšgorod. V Kyjevě se nacházelo jedno z největších tržišť. Samotný Kyjev byl už v 10. století proslaven svým bohatstvím. Ze starých písemných památek je známo, že se zde nacházelo 400 kostelů a 8 míst s tržišti.

Je důležité ovšem zmínit, že bylo nutno tyto trasy nějakým způsobem udržovat, pro jejich chod. Z počátku byla jejich úprava pouze primitivní. Převážně bylo na samotných kupcích, aby cestu udržovali a dbali o její průjezdnost. Na neprůchodných místech začali stavět mosty, tam kde bylo třeba dostat se přes vodu, pomáhaly brody nebo lodě, na kterých místní obyvatelé kupce převáželi. Kde nebyly brody a kde nebylo možné dostat se na druhý břeh pomocí lodě, stavěli mosty na visících konstrukcích bez podpěr. Podobné mosty můžeme v současnosti spatřit v Karpatech. O celé řadě mostů takovýchto konstrukcí najdeme písemná svědectví datovaná do 10. století.

Vlivem spojitostí a rozmanitostí tras, které propojovaly okolní země, do ruské kultury pronikalo mnoho nového, ať už se jednalo o zboží, výrobky, potraviny nebo zvyklosti z jiných kultur. Jedno je tedy jasné, tyto obchodní cesty byly velkým přínosem pro rozvoj jednotlivých zemí.

1.4 Kultura Ruska

V Rusku v této době byla kulturním centrem Kyjevská Rus. S přijetím křesťanství z Byzance knížetem Vladimírem roku 988 je spojen i velký rozvoj kultury. Křesťanstvím se tak Kyjevská Rus přiblížila Evropě. Z počátku to byly převzaté kulturní úspěchy z Evropy, jako byla kamenná architektura, písemné památky a malířství. Později došlo k rozvoji kultury vlastní.

Začaly se objevovat náboženské knihy, které překládali z bulharštiny Cyril a Metoděj, (tyto dva věrozvěsty nesmíme ovšem opomenout ani ve zmínce o české kultuře), byly otevírány školy, ve kterých se děti učily cizím jazykům.

Nástupcem Vladimíra se stal jeho syn Jaroslav zvaný Moudrý. Jaroslav rozšířil hranice země, posiloval ekonomické vztahy s jinými zeměmi, podporoval stavební činnost,

Obr. číslo: [3] Софийский собор в Киеве

kdy za jeho vlády bylo postaveno také velké množství kostelů a chrámů, při kterých zakládal školy.

Tento panovník nechal vystavět na počátku 11. století Sofijský chrám v Kyjevě, který byl centrem Kyjevské Rusi a za starých časů byl i společenským a kulturním centrem státu. Odehrával se zde ceremoniál nástupu panovníka na trůn a byli zde přijímáni poslové z cizích zemí.

Vedly se zde kroniky a byla tu také založena první známá knihovna staré Rusi, pracovalo zde mnoho písařů a překladatelů knih, což mělo velký význam pro rozvoj tehdejší kultury. Do současné doby si chrám zachoval nejen bohatství staré architektury, ale i obrazovou výzdobu z 11. století. V Sofijském chrámu najdeme mozaiky a fresky. Mozaiky jsou typické pro část interiérů, hlavní kopuli a oltář. Kostel je považován plným právem za perlu staroruské architektury.

Za vlády Jaroslava Moudrého byl zaveden sborník zákonů Ruská pravda. Tento sborník je cenným dokladem o životě na Kyjevské Rusi. Je v něm zachycena doba po přijetí křesťanství, což byl významný jednotící prvek Kyjevské Rusi. Opět se v něm setkáváme s vlivem byzantské kultury, kdy vzorem k sepsání Ruské pravdy byl právě byzantský zákoník. (Švankmajer, 1995)

Obr. číslo: [4] Золотые ворота Киев

Vliv Byzance se projevoval i ve stavitelství. Dříve se ke stavbám obydlí a obranných zařízení používala hlína a dřevo, až teprve v 10. století se v Kyjevě pod dohledem byzantských mistrů začalo s výstavbou kamenných staveb. Jednou z významných kamenných staveb jsou „zlatá vrata“. Zlatá vrata se stala symbolem Kyjeva. Jsou považována za vynikající památku z doby prvního slovanského státu -Kyjevské Rusi. Vrata jsou jednou z památek obranné architektury, která se dochovala až dodnes. Tvořila hlavní vjezd do Kyjeva. Byla postavena za vlády Jaroslava Moudrého.

V té době se začala v Kyjevské Rusi objevovat první vlastní architektura, která se lišila od technologií okolních zemí. V architektuře se začaly používat 2-4 metry hluboké základy z hrubého kamene zalitého cementem. Tak zvaná rustika, pro kterou jsou typické navenek neopracované nebo nhrubo opracované kvádry. Rustika působí mohutným plastickým dojmem, jelikož zdůrazňuje spáry mezi kameny.

Jiný charakter architektury byl v Rostovsko-Suzdalské oblasti, kde byl využíván jako hlavní stavební materiál bílý vápenec. Zde stavitelství dosáhlo velkého rozmachu za vlády Andreje Blagoljubskovo. Ve Vladimíru byl postaven Успенский собор a za mistrovské dílo architektury severo-východní Rusi je považován kostel Покрова на Нерли.

Kostely se navenek nijak zvlášť nezdobily. Hlavní konstrukční prvek kostela tvořila centrální kupole a z nitra kostela vyčníval obraz Krista. Na staroruských kostelích nebylo ani mnoho oken, proto byly vnitřní prostory chrámu osvětleny pouze paprsky doléhajícími z hlavní kopule. K osvětlení prostoru byly používány také svíce. Vnitřní stěny kostelů zdobily obrazy s náboženskou tematikou a mozaiky. Prostory kostela se dělily na tři části. Horní část patřila Bohu, střední část andělům a spodní část věřícím lidem.

Velmi typickým obrazem se stala malba Matky Boží, která zdobila mnoho kostelů Kyjevské Rusi.

Ke konci 11. století nastupuje v architektuře nová etapa, pro kterou byl charakteristický odstup od velkolepých forem. Zde byla příležitost pro stavbu menších chrámů. Rozšířila se stavba kubistických chrámů, pro které byla typická pouze jedna kupole.

S přemírou rozvoje měst, které mohly konkurovat Kyjevu, byl současně spojen i rozkvět architektury a zřizování škol v Haliči, Novgorodě, Smolensku, Vladimíru, Černígově a v dalších. Během tohoto rozvoje ruská architektura 11.-13. století představovala určitou jednotnost. Nelze říci, že by na architekturu tohoto období měly vliv jiné architektury, ačkoli mělo Rusko užší spojitost s východem, západem i Byzancí. Poté, co si v 10. století osvojila architektura byzantskou podobu, architekti tohoto období ji rychle změnili a vnesli do ní své osobité rysy. Vytvořili tedy svůj vlastní zcela ruský styl, který se lišil podle jednotlivých oblastí.

Ve 12. století se objevovali tendence vyčnívajících věží na štíhlých budovách, které byly nejzřetelnějším důkazem vývoje ruského národního stylu, který se zrodil jako důsledek vlivů dřevěných staveb.

I přestože mezi feudálními státy byly nestálé hranice, nic nebránilo vzájemné kulturní komunikaci. Jasným důkazem jednotné „epochy stylů“ bylo románské umění. Typickým obrazem architektury románského období byly stavby z bílého kamene ve Vladimíro-Suzdalské Rusi. Architektura s překvapivými rozměry a jemnou dekorativní řezbou.

Staroruské zvyky a tradice

K jednomu ze staroruských zvyků patřila tradice, kdy dívky nosily speciální pokrývku hlavy, věneček nebo ozdobné pásky ve vlasech. Tento obyčej odlišoval svobodné dívky od vdaných žen. S největší pravděpodobností to byl znak dívky, která byla zralá pro vstup do manželství.

U všech národů, jak méně vyspělých, tak i kulturně rozvinutých je manželství považováno za významný akt, doprovázený slavnostním ceremoniálem. Ani u Slovanů tomu nebylo jinak. S tím rozdílem, že základ pro manželství spočíval v únosu dívky z jiného rodu nebo v jejím vykoupení.

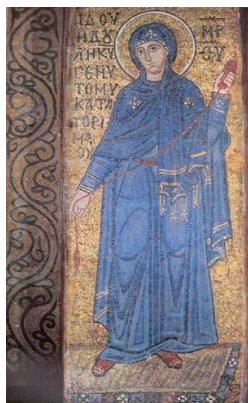
To bylo spojeno s dalším zvykem. Děti byly považovány za majetek otce, a tak dívka mohla přejít do vlastnictví jiného muže pouze násilným únosem nebo obchodem v míru. V tomto případě se otec vzdal svého práva za výkupné. Ke konci pohanského období se ještě setkáváme s oběma možnostmi. S přijetím křesťanství byl únos považován za něco velmi špatného. Nicméně s těmito událostmi jsou spojeny informace o koupi žen v Rusku i v Polsku. Mnohé přežitky této tradice a zmínky o ní jsou i v pozdějších letech. Označení náhrady, kterou otec dostal za svou dceru, se ve slovanském jazyce používá indoevropský termín věno.

V případech, kdy se nejednalo o násilný únos dívky, se ženichovi vyslanci dohodli s otcem nevěsty na manželství a ceně výkupného. Po nějaké době se stanovilo datum svatby.

Svatba začínala obřadem, ve kterém nevěsta vkládala svoji ruku do ruky ženicha, přičemž si navzájem vyměňovali dary. Mezi hlavní dary dodnes patří jablko, představuje symbol plodnosti a lásky. Dále pak slepice nebo kohout. (Татарина, 2007)

Malířství

Rozvoj malířského umění v Kyjevské Rusi byl spojen tématicky, formou i obsahem s šířením křesťanství. Jako pro většinu středověkého umění bylo charakteristické dodržování stanovených norem a pravidel, používání ustáleného výběru námětů a témat, posvěcených církevní tradicí.

Obr. číslo: [5] Мозаика Софии Киевской "Благовещение". Дева Мария

Obr. číslo: [6] Фреска Софийского собора в Киеве

K nejtýpictějším projevům výtvarného umění tohoto období patřily mozaiky, fresky a ikony. První místo ve výtvarném umění Kyjevské Rusi patřilo monumentálním mozaikám a freskám. Systém výzdoby a malby přebírali ruští mistři od byzantských autorů, národní umění se projevilo v staroruském malířství.

Obr. číslo: [7] Владимирская икона

Výzdoba chrámů byla situována tak, aby zachytila výjevy křesťanského života a zároveň předala učení křesťanské víry těm, kteří byli negramotní. V 11. století bezpochyby bylo vytvořeno mnoho maleb – ikon. Jednou z nejznámějších vladimírských ikon je Боголюбская Богоматерь z poloviny 12. století. Právě tato ikona se stylisticky velice podobá slavné byzantské ikoně Владимирской Богоматери. Боголюбская икона se na Rusi stala velmi populární, jelikož byla považována za zázračnou.

Pro malířství 12. století byly charakteristické fresky na jejichž tvorbě se podíleli vynikající byzantští ale i ruští mistři. Ale také toto období bylo význačné prvotřídními ikonami: Богоматерь Оранта – Великая Панагея, jedna z nejlepších ruských ikon, která se vyznačovala novými vlastnostmi zaměřenými na hlavní námět ikony. Spočíval v soustředění na dekorativní zdobné detaily a zdůraznění jejich půvabu.

V ikonách 12.-13. století se dochovaly byzantsko – kyjevské tradice. Například ikona Спас Нерукотворный slavnostně zachycující ušlechtilou tvář Krista s jeho ohromnými očima. Mezi podobné ikony patří Устюжское Благовещение, Ангел златые власы a mnoho dalších. Ačkoliv převážná většina této tvorby patří k byzantskému směru,

v mnohých se už objevovaly prvky místní tvorby: zvýraznění tvarů a linií, jasnost barev, experimenty s kombinováním kontrastních barev (bílé, modré, červené, zelené), které byly tolik charakteristické pro pozdější novgorodské památky.

Současně s tvorbou ikon se zároveň ještě rozvíjely i malby knižních miniatur.

Folklór

Je nutno zmínit, že do kultury Kyjevské Rusi nepatřily jen tradice z křesťanské Byzance ale i tradice starší jazyčeské (pohanské). Základem těchto tradic byla ústní tvorba -folklór. Už od dávných dob starých Slovanů se šířila jejich národní poezie. Nejrozličnější zaklínadla a zařikávací loveckou, pastýřskou či zemědělskou tematikou. Také pořekadla a přísloví, ve kterých se odrážel tehdejší styl života. Ústně se rovněž předávaly hádanky, dochovávající stopy z magických obřadů. Různé obřadní písně svázané s pohanským zemědělským kalendářem. Podobně se i z tehdejšího folklóru dochovaly svatební písně, pohřební smuteční písně, ale i písně veselé, používané při oslavách a hostinách.

S pohanskou minulostí se pojí i vznik pohádek, které se dochovaly i do dnešní doby.

U ústních legend, tradic a pověstí je zcela jiný život než u písemných. Neboť v legendách, které se předávaly ústně, se vždy dalo najít alespoň zrnko pravdy. Proto je nutnou podmínkou, při jakémkoli smyslovém analyzování historického textu oddělit zrnka do plevele. Legendy o původu a počátcích určitého národa byly vždy považovány za jednu z největších cenností a hodnot. Z tohoto důvodu se předávaly z úst do úst velice opatrným způsobem po celá tisíciletí. Dříve nebo později se pak objevil nějaký mnich či řeholník, který ovlivněn lidovou slovesností se ujal zápisu jednotlivých svědectví velmi starých lidí. Pro zápis do letopisů je upravovali podle své představy, a tak pokaždé docházelo k drobným změnám obsahu původních sdělení. Nejvíce svědectví se dochovalo v bylinách, ve kterých se odrazila konkrétní historická fakta a významné osobnosti.

Byliny jsou ruské epické lidové písně o hrdinských činech bohatýrů. Jejich vznik se datuje k 9.-10. století. Dochovaly se především ústním tradováním severních křesťanů. Hlavní děj bylin představuje jakási hrdinská nebo nějaká pozoruhodná výjimečná událost. Název pro národní byliny je odvozen od slova «**ста́рина**», «старинушка», starý, což tedy znamená, že děj, o kterém se v bylinách píše, se odehrál v minulosti.

Nejnámější je historický bylinný cyklus, kde jsou oslavováni národní hrdinové a obránci Rusi. Například: Илья Муромец, který je představitelem slavných hrdinů starých ruských bylin a mytologie Slovanů. Podle pověsti se Ilya narodil v malé vesničce

nedaleko města Murom. Až do svých třiceti tří let byl handicapován, nemohl chodit. Ale zázrakem se vyléčil, získal i nadlidské schopnosti. Osvobodil knížete Vladimíra a celý Kyjev. Stal se ochráncem jeho knížectví před Tatory. Dalšími známými Добрыню Никитича, Алешу Поповича a jiné. Ústní tvorba a její písemné záznamy probíhaly v průběhu celých století, a proto tvoří jeden z mnoha faktorů, které měly vliv na rozvoj kultury.

Písemnosti

Ze středověkého hlediska byla úroveň rozvoje kultury Kyjevské Rusi velmi vysoká. Slovanské písmo a abeceda vytvořená Cyrilem a Metodějem se šířila po celé Rusi. Na počátku 11. století proniká gramotnost převážně mezi feudály. Jak již bylo zmíněno, velkou zásluhu na rozvoji měl Jaroslav Moudrý. O úrovni gramotnosti a vzdělávání obyvatelstva Kyjevské Rusi svědčí берестяные грамоты (písemné památky na březových kůrách). Písmo a záznamy na kůře břízy, písemné památky z dob staré Rusi 11.-15.

Obr. číslo: [8] Берестяные грамоты

století jsou primárním zájmem zdrojů historie středověké společnosti a každodenního života lidí. Zaznamenávaly se na ni záznamy z obchodních jednání, soukromé dopisy, poznámky, zprávy o hospodaření, pozvání ale také hádanky a básně. Tedy historie východoslovanských jazyků. Březová kůra, jako materiál vhodný pro zaznamenávání písemností se tedy začal užívat počátkem 11. století. Její používání se omezilo v 15. století, s nástupem papíru. Kůra byla považována za nekvalitní materiál nevhodný k delšímu skladování. Používala se jen k osobní a soukromé korespondenci. Důležité a oficiální dokumenty se psaly na pergamenu.

Ruská literatura tehdejší doby je úzce spojena se vznikem kronik. Jednou z nejznámějších kronik je Повесть временных лет (pověsti dávných dob), napsány mnichem Kyjevo-Pečorského kláštera Nestorem v Kyjevě. Jeden z nejstarších ruských letopisů, který se dochoval dodnes bývá někdy nazýván Nestorův letopis. Jeho vznik se datuje asi do 12. století.

Je tedy pravděpodobné, že Nestor byl současníkem našeho kronikáře Kosmase. V tomto díle jsou poprvé zachyceny osudy a historie Slovanů, především tedy Rusů. Слово о полку Игореве (Slovo o pluku Igorově) představuje jednu z dalších písemných památek.

Jedná se o lyrickoepické veršované dílo. Na začátku autor upozorňuje, že jím vyličené události jsou autentické. Vyprávění je pak zahájeno tím, že se kníže Igor vydává se svým bratrem Vsevolodem na tažení proti Polovcům navzdory zlým, nepříznivým znamením. Touha po slávě je silnější. Igorovo vojsko je však Polovci poraženo a Igor je zajat. Na ruskou zem, tak padá neštěstí, mnoho mužů v bitvě přišlo o život. Proto tedy sám kyjevský kníže Svjatoslav spěchá Igorovi na pomoc. Na konci eposu se podaří knížeti Igorovi uprchnout ze zajetí a celá zem se raduje. V eposu je vyzdvihována Igorova odvaha a statečnost. Také je zde zdůrazněna myšlenka důležitosti vzájemné pomoci ruských knížat.

1.5 Kultura Polska

V 9. století se sjednotily polské kmeny. Vislané sídlili na jihu Polska a byli krátkodobě součástí Velkomoravské říše. Po jejím rozpadu se stát Vislanů osamostatnil a v druhé polovině 10. století se stal součástí českého státu. Počátky polského státu spadají do 10. století.

Základem polského státu se stalo knížectví Polanů, jehož prvním historicky doloženým panovníkem se stal kníže Měšek I. z rodu Piastovců (962-992). Sňatkem s dcerou českého knížete Boleslava I. Doubravou uzavřel spojenectví s Čechy. Pod jejím vlivem přijal křesťanství. Poté se z Čech začalo do Polska šířit křesťanství a země se tak začlenila do křesťanské Evropy. V roce 968 vzniklo v Poznani misijní biskupství latinského ritu. Měšek dokončil územní formování polského státu a za jeho panování se země stala významným státem. Po smrti své choti se zneprátelil s Prahou. Jeho syn Boleslav I. Chrabrý pokračoval v rozvoji státu a dokončil sjednocení Polska. Usiloval o vytvoření jednotného západoslovanského státu pod vládou polského knížete. Výbojnými válkami značně rozšířil své území, k Polsku připojil Krakov, a načas ovládl i Čechy. Roku 1000 založil v Hnězdně arcibiskupství a jemu podřízená biskupství se sídly v Krakově, Vratislavi, čímž přispěl k osamostatnění církevní organizace. Po jeho smrti se území Polska začalo dělit a tím zmenšovat, což trvalo až do nástupu Vladislava Lokýtky, kterému se podařilo v první polovině 14. století sjednotit rozdrobený polský stát.

Hnězdno je jedním z nejstarších polských měst a první historické hlavní město Polska. Nejvýznamnější památkou je katedrála Nanebevzetí Panny Marie, uvnitř tzv. Hnězdenké dveře- románské z doby kolem roku 1175. Další kulturní a historickou

památkou je město Krakov, které je jedním z architektonických skvostů Evropy. Za panování knížete Kazimíra I. kolem roku 1040 se stalo hlavním městem dynastie Piastovců. Zápisky arabského cestovatele a kupce Ibrahíma ibn Jákuba naznačují, že již v 10. století byl Krakov velkým městem a obchodním střediskem.

Zrcadlem historie a kultury Polska je Wawelské návrší, na kterém bylo koncem 10. století postaveno několik zděných budov. Rotunda svatého Vavřince, knížecí rezidence a rotunda Panny Marie. Počátkem 12. století byl zbudován románský hrad a Sloupový sál. Na počátku 14. století byla vybudována gotická katedrála, která se stala místem korunovací a posledního odpočinku polských králů. Po zničení Krakova nájezdem Tatarů bylo město obnovováno a také získalo od knížete Boleslava V. Stydlivého lokátorská práva podle magdeburského práva. Základní dokument hovořil mimo jiné o osvobození měšťanů od cel na 10 let, dával právo fojtům na 1/6 příjmů z obchodů a tržišť, následně na věčné osvobození od cel, mít ve svém vlastnictví jatka a mlýny.

Obr. číslo: [9] Rynek Główny

Centrem starého města Krakova a příkladem středověkého urbanistického řešení je Hlavní náměstí (Rynek Główny). Jeho územní plán pochází z roku 1257. Náměstí je čtvercové se šachovnicovým půdorysem, každá strana měří 200 metrů. Údajně patří k nejkrásnějším v Evropě a je považováno za největší tržiště Evropy. Do jeho plochy byly zahrnuty pozůstatky bývalého osídlení (Mariánský kostel, kostel svatého Vojtěcha). Mariánský kostel je vybudován v gotickém stylu, pyšní se bohatou vnitřní výzdobou. Na protilehlé straně náměstí je šikmá věž s 55 centimetrovým vychýlením. Na středověk ukazují také typické terasovité výstupy před domy na náměstí „Malý rynek“. Rynek byl centem obchodu, vznikaly zde krámy nejruznějších řemeslníků a obchodníků. Až do dnešního dne se dochovala kamenná budova „Sukiennice“ - obchody se sukrem. Na náměstí si budovali své domy a paláce bohatí měšťané. Ve 2. polovině 14. století bylo náměstí poprvé vydlážděno.

Velkou osobností v historii města byl král Kazimír III. Veliký, který se ujal vlády za těžkých poměrů. V zemi se rozmohla šlechta, síly státu byly vyčerpané. Polsku hrozilo nebezpečí od řádu Pruského i od českého krále. Zasluhou krále Kazimíra se sešel v Krakově k diplomatickým jednáním uherský král s českým králem a císařem Karlem IV.

Kazimír podporoval rozvoj hospodářství, finančnictví, vojenství, provedl reformy práva. Velkou péčí věnoval obchodu a průmyslu, zlepšily se hmotné poměry obyvatelstva. Zakládáním škol se staral o vzdělání lidu. Důkazem toho je i rok 1364, kdy byla v Krakově založena univerzita. Se sídlem na Wawelu vytvořil vyšší soud německého práva. Na místě dosavadních dřevěných budov se za jeho vlády začaly stavět kamenné domy a paláce. Říká se, že král Kazimír vstoupil do Polska dřevěného a zanechal po sobě Polsko kamenné.

Další cenné památky z období gotiky se nachází ve městě Toruni. V architektuře jsou viditelné stopy hanzovních měst jako Lübeck, Bruggy. Malířství zde bylo na vysoké úrovni, zprvu pod českým, později pod nizozemským vlivem. Architektonicky zajímavá je dřevěná architektura kostelů v jižním Malopolsku. Nejstarší pochází ze 14. století, nejčastěji se jedná o srubové konstrukce. Přípomínkou přítomnosti Německých rytířů na severu Polska je křížácký hrad Malbork, který je největší gotickou stavbou a současně největší stavbou z cihel na světě. Od r. 1309 do r. 1457 byl hrad hlavním městem křížáckého státu a sídlem velmistra řádu. V 80. letech 14. století byla vytvořena polsko-litevská unie, jejímž králem se stal Vladislav II. Jagellonský. V důsledku toho poslední evropský stát Litva přijal křesťanství. Spojenectvím Litvy s Polskem vznikl největší a nejmocnější evropský stát, který zničil v bitvě u Grunwaldu řád německých rytířů.

Tak jako v Česku, tak i v Měškově Polsku byl velkým zdrojem zisků prodej otroků, získaných expanzí. Polská knížata těžila z obchodu mezi Kyjevskou Rusí a Evropou. Krakov byl již od 10. století velmi rušným obchodním centrem. Ve 14. století se město připojilo k hanze. Čeští a němečtí kupci obchodovali s Kladskem, Vratislaví i Krakovem. V Krakově vytvořili překladiště zboží. Mimořádným exportním artiklem se stala sůl, která nahrazovala i funkci platidla a byla považována za „bílé zlato“. Stolní sůl se dobývá od 13. století dosud v solném dolu Vělička (Wieliczka), který se nachází nedaleko Krakova. V r. 1368 uzákonil král Kazimír Veliký první hornický kodex na světě. Za jeho vlády bylo vybudováno 25 hradů a tvrzí, které ve středověku chránily nejen obchodní cesty, ale i polskou hranici. Tyto hrady, nazvané podle své polohy „orlí hnízda“ byly vystavěny na bílých vápencových skalách.

Staropolské zvyky a tradice

Jedním z nejstarších polských zvyků při svatbě je tzv. procházení branou. Každý, kdo branou projde, si musí s „hlídači brány“ připít vodkou.

Arabský cestovatel a kupec Ibráhím ibn Jákub o Měškově Polsku zaznamenal: berně jsou stanoveny obchodnickým závažím a jdou na žold mužů. Každý měsíc dostává

jeden každý z nich určené množství. Má tři tisíce obrněnců rozdělených na oddíly. A on dává těm mužům oděv, koně, zbroj a vše co potřebují. Když se některému z nich narodí dítě, nařídí, aby mu byl vyplácen žold od chvíle, kdy se narodilo, ať je to dítě mužského či ženského pohlaví. Když tedy dítě dospěje, tedy, je-li to muž, ožení ho a zaplatí za něj obvěnění dívčině otci, je-li to žena, tedy ji provdá a vyplatí obvěnění za ni jejímu otci.

Folklór a legendy

Ke hradu Wawel se zase váže legenda o drakovi, který se před mnoha lety rozhodl zabydlet za jeho hradbami. Město pustošil a lidé tehdy žili v neustálém strachu, až se jednoho dne princ Krank rozhodl zakročít. Podhodil drakovi vlčí kůži nacpanou sírou. Drak ji vypil a šel se napít vody do řeky, jenomže jakmile se napil, síra reagovala s vodou a drak vybuchl. Dodnes, aby se na tuto událost nezapomnělo, stojí pod hradbami socha draka, chrlicích v pravidelných intervalech oheň.

Písemnosti

Polská literatura se objevuje ve středověku při christianizaci země. První polské literární památky jsou psány latinsky. Jedná se především o životopisy svatých, kázání a liturgické písně, dopisy a kroniky, objevují se polské překlady bible. Za nejstarší původní text v polštině je považována mariánská píseň Bogurodzica z doby kolem r. 1300.

Gall Anonym je autorem první polské kroniky, která vznikla mezi léty 1112-1117, tj. nedlouho před Kosmovou kronikou. Její autor není blíže znám. Zřejmě byl členem kanceláře Boleslava Křivoústého. Pozdějšího přízviska Gall Anonym se mu dostalo pro jeho předpokládaný francouzský původ. Dílo rozčleněné do tří knih, líčí dějiny polského státu od jeho počátků v 8. století a vládu Piastovců až k roku 1113, do doby Boleslava III. Křivoústého, jehož chtěl autor svým dílem zvlášť oslavit. Jedná se o velmi vzácný pramen nejen nejranějších polských dějin, ale poskytuje i řadu údajů k celému středoevropskému regionu včetně vzájemných vztahů mezi českým a polským státem.

Kulturní rozvoj byl posílen v r. 1490 vznikem tiskárny v Krakově, která jako první na světě tiskla knihy ve slovanském jazyce.

1.6 Kultura v Českých zemích

České země v údobí od 9. do 14. století prošly řadou změn. V Čechách žilo několik slovanských kmenů, jako Lučané, Zličané, Pšované, Charvátí. Nejmocnějším z nich se stal kmen Čechů. Tyto kmeny vyznávaly pohanství. Ve druhé polovině 9. století Přemyslovec Bořivoj přesídlil z Levého Hradce na pražské hradiště. Praha se tak stala centrem vznikajícího českého státu. Za knížete Svatopluka se Čechy staly součástí Velkomoravské říše. Český kníže Bořivoj byl pokřtěn Metodějem a byl zřejmě Svatoplukovým místodržícím.

Velkomoravská říše se stala prvním útvarem na našem území, který je možné označit jako ranou formou státu. Historickým úspěchem bylo, že se tento stát vytvořil a že si našel svoji roli v rozšiřujícím se systému křesťanské Evropy. Velkomoravská říše vznikla v letech 830-833 po vyhnání nitranského knížete Pribiny spojením nitranského knížectví a soustavy hradišť Starého Města na Moravě. Hlavními sídly se staly moravský Velehrad a Děvín u Bratislavy. V období Velké Moravy byli zdrojem státní moci kníže a předáci, významnou roli hrálo katolické duchovenstvo. (Čornej, 1992)

Architektura z tohoto období prozrazuje podle půdorysů různé kulturní vlivy. Kostely byly podobné rotundám. Nejvyšší aristokracie sídlila ve velkých vlastních dvorcích, obklopených obydlími svých bojovníků, služebníků a řemeslníků. V hradištích se nacházela řemesla keramická a šperkařství. Moravský styl přepychových šperků se šířil hlavně do Čech a Polska.

V počátcích formování Velkomoravské říše za Mojmíra I. se tato ocitla mezi dvěma liturgiemi, západní řezanské a solnohradské, která přinášela křesťanství v jazyce latinském a východní byzantské, pro kterou se velkomoravští panovníci rozhodli. R. 863 přišli na pozvání knížete Rostislava na Moravu věrozvěsti bratři Konstantin (později sv. Cyril) a Metoděj, aby zde šířili křesťanskou víru. Oba byli velice vzdělaní. Tito bratři vypracovali nejstarší doložený slovanský jazyk, staroslovanštinu a dále nejstarší slovanské písmo hlaholice, které vytvořili na základě jihoslovanského nářečí z okolí Soluně. Tento jazyk se pak dále rozvíjel v celé východní Evropě. Do Slovanům srozumitelného jazyka přeložili bibli, překonávali pohanskou tradici i pohanské zvyky. Ty se však nepodařilo plně zatlačit a naopak v závěru existence Velké Moravy dokonce převládaly.

Po Svatoplukově smrti říše slábla, opakovanými nájezdy Maďarů a velkými povodněmi

Obr. číslo: [10] Rotunda sv. Petra a Pavla
Starý Plzeňec

zanikla, zůstala jen malá knížectví. Za knížete Svytlmňeva I. se kromě jiných kmenů odtrhly od Velkomoravské říše i Čechy. Za vlády knížete Václava se stala výrazným nástrojem panovnické moci církev. Náboženský život, písemnictví a umění přemyslovských Čech se rozvíjely podle bavorského Řezna a Velké Moravy. Praha se stala hlavním centrem vzdělanosti. Václav byl na svoji dobu velice vzdělaný panovník, byl věřící. Na Pražském hradě nechal vystavět na kruhovém půdorysu kostel sv. Víta. Dalšími významnými památkami z této doby jsou rotundy ve starém Plzeňi a na Budči.

Na podnět svého mladšího bratra Boleslava I. byl Václav ve Staré Boleslavi zavražděn. Ke konci 10. stol. byl prohlášen za svatého. Za panování Boleslava I. se Přemyslovci zmocnili Moravy, Slezska, území Vislanů a západního Slovenska. Byla zahájena ražba mincí. Boleslav II. dokončil sjednocení země, založil pražské biskupství a první klášter. Nechal vyvraždit Slavníkovce (Vojtěch uprchl do Polska), čímž byla zajištěna vláda Přemyslovců v Čechách. (Čornej, 1992)

V prvních desetiletích 11. stol. spojoval přemyslovský stát území Čech a Moravy. V r. 1054 byl vydán knížetem Břetislavem I. zákon stařešinský o nástupnictví nejstaršího Přemyslovce tzv. seniorát. České knížectví se stalo součástí světa románské kultury. Šlechta určovala rozmístění sídel a hranice panství, sídelním jménem se staly „újezdy“. Jednotnou správu a obranu státu zabezpečovala hradská soustava. V Praze vznikaly v románském slohu nové kamenné domy po vzoru latinských, převážně italských měst. Došlo k přestavbě svatojiřského chrámu na Hradě, byl založen Strahovský klášter,

Obr. číslo: [11] Kladrubský klášter

vystavěn druhý nejstarší v Evropě kamenný Juditin most. Po Praze se dostal do popředí Olomouc jako církevní středisko Moravy. V románském slohu byl vystavěn v 1. pol. 12. století v Olomouci palác, který patřil zřejmě biskupům.

Z dalších významných románských staveb jsou známy mimo jiné kláštery v Doksanech, Kladrubech, ženský klášter v Teplicích.

Ke konci 12. a na počátku 13. stol. byla zakládána města, docházelo k mýcení lesů. Přemysl Otakar I. získal r. 1198 dědičný královský titul. Za jeho panování se rozvíjela vzdělanost, k vzdělaným vrstvám patřili hlavně šlechtici a kněží. V r. 1216 byl zrušen zákon stařešinský. V prvních desetiletích 13. století převládalo v českých zemích stále románské umění. Na dvorcích se objevovaly první známky hradů – obytné věže. Stavbu nových klášterů ovlivňovala blížící se gotika. Mezi mimořádně umělecká díla se zařadily kláštery na Velehradě a v Teplé. V I. polovině 13. stol. ztratila hradiště svoji původní funkci. Docházelo k opevňování měst, stavbě šlechtických hradů, kolonizaci pomezních hvozdů, zavádění rytířských mravů, pořádání turnajů. Do země přicházelo německé obyvatelstvo. Za vlády krále Přemysla Otakara II (král železný a zlatý) byla česká země rozšířena o Štýrsko, Korutany, Kraňsko. Oporami panovníka se stala královská města, která byla zakládána v blízkosti panovnických dvorců.

Na jaře 1282 postihl Čechy hladomor. V r. 1300 byly raženy pražské groše Václava

Obr. číslo: [12] Pražský groš Václava II.

II. s poměrně stálou hodnotou stříbra, které se staly žádanou měnou i v okolních zemích.

Václav II. vydal horní zákoník pro Kutnou Horu, který obsahoval mimo jiné i prvky sociální péče pro horníky. Po zavraždění Václava III. V létě 1306 vymřel rod Přemyslovců, vládnoucí v historické době přes 400 let, po meči. Král Jan

Lucemburský podnikal křížové výpravy do Prus, získal knížectví slezská, Budyšínsko, Zhořelecko, Vratislavsko, Chebsko a přechodně část Itálie.

Jeho syn Karel IV. král český císař římský byl nejvýznamnějším vládcem tehdejší Evropy. Byl vynikající politik, zasloužil se o územní rozmach českého státu, upevnil jeho nezávislost na německé říši, zajistil hospodářský rozkvět země. Za jeho vlády se koruna stala největším státním útvarem ve střední Evropě. Pražské biskupství bylo povýšeno na arcibiskupství, bylo zřízeno nové biskupství v Litomyšli. Založil Nové Město Pražské. Na místě Juditina mostu byl vybudován Kamenný most, zakončený věžovitými branami. Pro uložení královských pokladů, říšských korunovačních klenotů a svatých relikvií založil hrad, který byl postaven v letech 1348-1355 (Karlštejn). Cennosti byly uloženy ve Velké věži, v kapli sv. kříže, bohatě zdobené zlatem a polodrahokamy, s galerií deskových obrazů světců od Mistra Theodorika. V průběhu 14. století, zejména v době Karla IV.,

dosáhla česká gotika vysoké úrovně. V počátcích byla ovlivněna francouzským uměním, jehož architektura se zaměřila na vznosné, vzhůru směřující linie. Tento styl zaváděl Francouz architekt Matyáš z Arrasu, který započal s přestavbou Svatovítského chrámu. Po jeho smrti pokračoval ve stavbě německý architekt, stavitel, kameník, sochař Petr Parléř. Původní plány přepracoval a poprvé vytvořil síťovou klenbu, kterou sjednotil prostor hlavní lodi chrámu. K jeho hlavním stavbám patří chór pražského Svatovítského chrámu a jeho hlavní věž, kaple Všech svatých na Pražském hradě. Církevní a významné světské stavby zdobily sochy vytvářené ze dřeva, kamene i kovu. Sochy zpodobňovaly převážně svěťce a madony. Rozvíjelo se malířství, především malířství nástěnné. Malby na stěnách se ve druhé půlce 14. století objevovaly nejen v kostelech, ale i v šlechtických palácích i měšťanských domech. V průběhu 14. století se rozvíjela i desková malba převážně s náboženskou tematikou. V roce 1348 bylo v Praze založeno vysoké učení, které posílilo kulturní kontakty Čech s Evropou. Nejznámější kolejí univerzity se stala Velká kolej-Karlova.

Zvyky a tradice

Tradicí v naší zemi se stala každoroční vzpomínka na příchod věrozvěstů Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Na Velehradě se tak každoročně schází 5.-7. tisíc věřících a dalších návštěvníků k uctění jejich památky na slavnostní církevní a národní pouti. 5. 7. 2013 si připomeneme významnou mezinárodní událost a to již 1150 výročí příchodu těchto věrozvěstů.

Svatováclavské slavnosti se konají tradičně mezi svátky sv. Ludmily (16. září) a sv. Václava (28. září). Jedná se o mezinárodní festival představující umění duchovních kultur, které historicky utvářejí a ovlivňují kulturní život v Praze.

Folklór

Do staročeské kultury patřily staročeské duchovní a světské písně a poezie. Nejstarší duchovní píseň Hospodine, pomiluj ny (Hospodine, smiluj se nad námi) z konce 10.stol. byla určena lidu, který ji zpíval při slavnostních příležitostech. Ve své době plnila funkci národní hymny. Česká duchovní píseň Svatý Václave, vévodo české země se používala při korunovaci.

Koncem 13. stol. se začaly objevovat i lidové, většinou milostné písně: Kudy jsem já chodila; Byla jsem ti v sádku a duchovní písně, které postupem času zlidověly: Buoh všemohúci; Jezu Kriste, sčedry kněže. Písně zpívali potulní zpěváci. Pastorela byly

pastýřské milostné písně, svítáníčka se zpívala za svítání. V druhé polovině 14. stol. vznikaly milostné písně, které byly obdobou trubadúrské poezie – Svítáníčka, Milý jasný dni; Přečekaje vše zlé tváře; Měj se dobře, srdéčko. Z tvorby vysokoškolských student se dochovaly popěvky, básně i satiry. Tvorba studentů byla veselá, vysmívala se nejen šlechtě, duchovenstvu, ale i vlastní bídě a nouzi – satirické skladby Podkoní a žák; Píseň Veselé chudiny.

Písemnosti

Staroslověnská literatura je spojena s šířením křesťanství. Písemné památky z Velkomoravské říše jsou psány staroslověnsčinou hlaholicí. K nejstarším památkám patřil Proglas – veršovaná předmluva k evangeliu z konce 9. století. Panonské legendy jsou životopisy Konstantina a Metoděje. Do staroslověnštiny byl přeložen soubor právních spisů pro církve Zákon sudnyj ljudem. V původní podobě se zachovaly opisy Kyjevské listy.

Posledním střediskem staroslověnské kultury zůstal Sázavský klášter až do roku 1097, kdy byli slovanští mniši z kláštera vyhnáni. Hlavním tématem literární činnosti se staly – kult sv. Václava; analistika (vedení zápisů o událostech podle času). Legendy popisují většinou životy světců. Po světcově smrti byly napsány Staroslověnské legendy o sv. Václavu. V průběhu 11. stol. pronikala do Čech latinská kultura. Důležitou literární památkou se stala Kristiánova legenda – život a utrpení sv. Václava a svaté Ludmily, babičky jeho) psáno prózou.

České dějiny od nejstarší minulosti až do své současnosti zaznamenal kronikář Kosmas, autor Kroniky české – psáno latinsky. V zahraničí byl na českou objednávku k reprezentaci Vratislava II. vytvořen bohatě iluminovaný Vyšehradský kodex. V druhé polovině 12. století vznikla v českých zemích vlastní knižní kultura, jejímž střediskem bylo Zdíkovo scriptorium – písařská dílna. Zde vznikl Olomoucký kolektář. Z tohoto období pohází i další kronikářská díla – kroniky Kanovníka Vyšehradského, Mnicha Sázavského a letopis Vincenciův.

Z vyspělého Německa se mezi českou šlechtu přenášely vzory rytířství a jeho ctností – věrnost králi, úcta k ženám, ochrana vdov a sirotků, což bylo zobrazováno v epose, které jsou plné dobrodružství a milostných příběhů. Zpracovávaly se západoněmecké pověsti o králi Artušovi. Z keltských pověstí vznikla milostná epická skladba Tristan a Izolda. Neznámý český autor, zřejmě příslušník vysoké šlechty, vytvořil

veršovaný epos Alexandreida, v němž oslavuje Alexandra Velikého, jako příkladného panovníka a rytíře – přirovnával k českému králi Otakaru II.

Počátkem 14. století vznikla česky a ve verších Dalimilova kronika. Kronikář byl odpůrcem měšťanů a Němců, kritizoval sepětí klášterů s panovníky. Kronika začíná nejstaršími pověstmi (potopou světa), končí nástupem Lucemburků. Se založením Karlovy univerzity souvisí i rozvoj literatury, mezi kterou patří právní spisy, první pokusy o slovníky i literatura dějepisná, na které se sám podílel svou autobiografií *Vita Caroli* (Karlův život).

Karel podporoval tvorbu legend (*Legenda o sv. Kateřině*, *Legenda o sv. Prokopu*). V této době se rozvíjelo i divadlo. *Mastičkář* je nejstarší česká fraška ze středověkého tržiště, kde mastičkář prodává své masti bez účinku – parodie na víru v zázraky. Hra veselé Magdaleny se předváděla o vánocích, o velikonocích a je zajímavá tím, že světice byla představována jako lehká děva. V druhé polovině 14. století zasahovali do literatury i měšťané – Jan Milíč z Kroměříže, Matěj z Janova. *Hradecký rukopis*; *Satiry o řemeslnících a konšelích*; *Desatero* – v dílech převládá kritika společnosti, společenských zlořádů, odsouzení nepoctivosti, obvinění šlechty i klášterů.

Obchodní cesty a trh

Českým zemím se ve středověku vyhýbaly kupecké cesty, které vedly severně (Lipsko – Vratislav – Krakov a dále na východ), jihozápadně a jižně jako podunajská trasa (Norimberk, Řezno, Pasov, Linec, Vídeň, Pešť). Zlatá stezka, vedoucí přes Šumavu a Prachatice do vnitrozemí byla pouze odbočkou podunajské trasy. Veškerá snaha českých panovníků získat cestu k moři, případně odklonit některou z tras přes české území nevedla k žádoucím výsledkům. Do českých zemí se kromě běžného zboží (jižní ovoce, sušené a slané ryby, víno, sůl, koření) dovážely luxusní produkty pro potřeby panovnického dvora, vysoké šlechty, bohatých měšťanů a prelátů. České řemeslnické výrobky se nemohly svou kvalitou na zahraničních trzích prosadit. Čechy platily za dovoz zboží pražskými groši, kusovým stříbrem nebo surovinami, což vedlo ke stagnaci kvality řemeslnické produkce.

1.7 Kultura Francie

Francie vznikla v r. 843 po rozpadu Franské říše jako jeden z jejích nástupnických států. Nejvýznamnějším panovníkem této říše byl Karel Veliký, který vládl po dobu 43 let. S jeho vládou jsou spojeny velké výboje a dále vrcholný kulturní rozkvět říše. Vojenskými výpravami získal a připojil k říši rozsáhlé území. Při jedné z válečných výprav padl v boji velitel jeho vojska rytíř Roland. Námět jednoho z nejslavnějších románů „Píseň o Rolandovi“ čerpal právě z této události. V době jeho panování došlo k rozkvětu vzdělanosti, výtvarného umění a stavitelství.

Karel se zasloužil o založení řady škol při kláštorech a biskupstvích. Ve škole na jeho dvoře vyučoval jeden z nejvzdělanějších mužů té doby anglosaský mnich Alcuin. Novými nositeli kultury se staly především kláštery. V jejich skriptoriích – písařských dílnách se opisovaly a zdobily malbami staré rukopisy. Především se jednalo o biblické texty i o spisy antických autorů. Vynikající úrovně dosáhly vzácné rukopisné knihy, které byly zhotovovány v palácové dílně v Cáchách. Karel Veliký vydával svá nařízení písemně a vyžadoval, aby jeho úředníci uměli číst a psát. Za jeho panování bylo ve franských kláštorech vytvořeno nové písmo – karolínská miniskula, které bylo jednoduché a rychle se rozšířilo. Později z něho vznikla malá písmena abecedy, kterou používáme dodnes – latinka.

Architektura z této doby se odklonila od byzantského vlivu. O této době kulturního a vzdělanostního rozkvětu se mluví jako o karolínské renesanci. Následníci Karla Velikého nedokázali udržet tak ohromnou říši jako jednotný stát. Po smrti Karlova syna Ludvíka byl v r. 843 Verdunskou smlouvou rozdělen franský stát mezi jeho tři syny na 3 části, které se staly základem Francie, Německa a Itálie. Tyto nově vzniklé státy převzaly z franské říše mnoho společných prvků, i když se každý z nich vyvíjel vlastním způsobem. Francie od počátku podléhala silnému vlivu šlechty, čímž docházelo k oslabení královské moci. Ve Francii se upevnil feudální systém. Šlechta vlastnila a pronajímala pozemky, čímž byla vytvořena fungující lenní soustava. Významná léna měla vlastní správní i daňový systém i svá obchodní střediska. Bylo přiznáno dědičné držení lén.

Feudální páni jako obranu před nebezpečím si stavěli hrady, zprvu ze dřeva, později z kamene. Kolem těchto hradů vznikaly vesnice. Jako útočiště vesničanů před nebezpečím sloužily hrady a opevněné kostely. Feudální páni svými neustálými vzájemnými boji ztěžovali sjednocování státu. K decentralizaci moci přispěl i boj s Normany, kteří v r. 911 získali severní pobřeží Francie (dnešní název Normandie). Vládu ve Francii oslaboval i boj

mezi dvěma rody – Karlovcí a Kapetovci. V r. 987 skončila větev Karlovců a nastoupila větev Kapetovců. Francouzským králem byl zvolen Hugo Kapet z rodu Robertovců. Kapetovci vládli Francii až do počátku 14. století. Král Hugo Kapet ze začátku vlastnil jen část Francie a to území kolem Paříže.

V 10. století se začalo šířit ve Francii, ale i v dalších zemích Clunyjské hnutí, které bylo založeno v klášteře Cluny v Burgunsku. Reformní kláštery se staly hlavním nástrojem v boji církve za její samostatné postavení ve společnosti. V jižní Francii se zrodil projekt „božího příměří“, což byla jedna z forem boje církve proti šlechtické anarchii. Proti tomu, kdo ho odmítl, byl vyhlášen interdikt. V 11. století se normanský vévoda Vilém Dobyvatel zmocnil Anglie. Tím jako leník francouzského krále a současně jako král Anglie měl mnohem větší moc než král Francie.

V souvislosti s vojenskými, převážně křížovými výpravami do Svaté země se zrodila rytířská a dvorská kultura. Její kolébkou byla jižní Francie. Součástí dvorské zábavy byly tance, hostiny, představení potulných kejklířů, akrobatů. Dvorská lyrika se poprvé objevila na území dnešní Francie, odkud se rozšířila do Španělska, Itálie i do dalších zemí. Oblíbenými se stali básníci a pěvci, kterým se říkalo trubadúři nebo truvéři. Básně i lidové popěvky se skládaly v národních jazycích, hlavním tématem byla láska a s ní spojené milostné trápení.

Během křížáckých výprav vznikaly i rytířské řády. Řád templářů získal ve Francii obrovský majetek, což byl jeden z důvodů, proč francouzský král Filip IV. řád v roce 1312 zrušil. Templáři byli na základě udání obviněni z kacířství, což byl další důvod jejich zrušení.

Ve Francii se rozvíjela evropská kultura pod vlivem křesťanství. Do země se dostala prostřednictvím Židů i arabská kultura. Židé zprostředkovali v zemi obchod s nevěřícími, zajišťovali půjčky na úrok, čímž země bohatla. Proto byli v zemi tolerováni, byli ale uzavřeni v ghettech. Za vlády Filipa IV. v roce 1306 však byli pozatýkáni a jejich majetky zabaveny.

Křesťanství ovlivňovalo víru, morálku i názory na umění. Výhradní postavení v zemi měla církev, která zajišťovala vzdělání. Při klášterech vznikaly školy a knihovny. Sekretáři a právníci zaměstnaní v královské administrativě museli být současně i teology. Z této potřeby vznikaly z katedrálních škol univerzity. V roce 1253 byla založena pařížská univerzita, nazvaná podle zakladatele teologické fakulty Sorbonna. Pařížská univerzita byla vyhlášena po celé Evropě a stala se vzorem pro ostatní univerzity.

Ve Francii vznikala velká města, která se stala střediskem řemesel a obchodu. Královským městům uděloval panovník různá privilegia a výsady. Církev a šlechta zakládaly poddanská města. Kolem měst vznikaly hradby jako ochranné štíty. Od počátku 11. století vznikala na území Francie, Německa a Itálie románský sloh. Francouzské románské kostely z 12. století byly inspirovány uměním antického Říma i Byzance. Pro románské stavby jsou typické silné zdi a malá půlkruhová obloukem zaklenutá okna, bohatá vnitřní výzdoba kostelů, drobné plastiky, nástěnné malby. Postupným vývojem vznikala ze slohu románského sloh gotický.

První gotickou stavbou byla Bazilika Saint-Denis u Paříže. Francouzští architekti se inspirovali římskými, arabskými a byzantskými zdroji, zvládli technické obtíže konstrukce klenby. Křížová klenba (žebroví) umožnila přenesení tlaku klenby na vnější opěrné pilíře, zdi byly odlehčené. Dalšími znaky gotiky je vertikála, zdůraznění štíhlosti a výšky staveb a dále lomený oblouk. Mezi zdobné prvky patřily rozety (kruhová zdobená okna), sochy apoštolů, Panny Marie. Sochy byly vyřezávány z lipového dřeva, tesány z kamene. Mezi první gotické katedrály patří Notre-Dame v Paříži, Notre Dame v Remeši, katedrála v Chartes.

Obr. číslo: [13] Katedrála Notre-Dame v Paříži

Roku 1328 vymřel v přímé linii rod Kapetovců, nový králem se stal Filip IV. z rodu Valois. Na francouzský trůn si dělal nárok anglický král Eduard III., který byl po matce Kapetovec. To byla jedna z příčin stoleté války (1337-1453). Hlavní příčinou války však byl zájem Anglie o hrabství Flander a o jihozápadní léna ve Francii. Angličtí feudálové chtěli tak získat v bohaté Francii další majetek. Zprvu vítězila Anglie. V roce 1374 vypukl veliký mor, válka byla na 41 let přerušena. Do čela povstání proti anglické nadvládě se v roce 1429 postavila mladá dívka Jana z Arku. Francouzi v roce 1453 válku ukončili vítězstvím.

Folklór

Folklór označuje projevy lidové kultury (slovesnost, hudbu, tanec a další), které se zachovaly po předcích. Prameny příběhu o dívce, přezdívané podle čepice „Červená karkulka“ lze vysledovat již ve 14. století v ústní lidové tvorbě francouzských rolníků. Z tohoto příběhu vyplývá kontrast mezi bezpečným světem vesnice a nebezpečným

temným lesem. Nejstarší známá tištěná verze tohoto příběhu „Le petite Chaperon Rouge“ ze 17. století byla psána pro posluchače francouzských salónek. V původním ústním příběhu jsou babička i dívka nakonec zachráněny, v psané verzi se vlk naopak stal vítězem. Pointou druhého příběhu bylo varování žen před sblížením s muži.

Šanson má svůj původ ve Francii a patří mezi hudební folklór. Tato středověká francouzská píseň byla zpívána francouzskými truvéry. Píseň měla jednoduchou melodii a rytmus. Text býval často humorný, satirický a někdy i frivolní. Nejprve býval šanson jednohlasný, od 13. století i vícehlasný. Posun nastal i v textech šansonů, který se z jednoduchých textů změnil v poeticky hodnotná básnická díla. Mezi nejznámější interprety francouzského šansonu patřili Yves Montan, Edith Piaf, Charles Aznavour a mnoho dalších.

Francouzská balada byl lyrický básnický útvar z 13. až 17. století. Stará francouzská balada „Les enfants de Pontoise“ (Děti Pontoise) o třech bratrech, kteří odešli studovat do Paříže a v Pontoise byli nespravedlivě odsouzeni a popraveni pochází z 16. století. Jeden z největších středověkých básníků Francois Villon se stal představitelem dokonalé francouzské, též villonské balady.

Písemnosti

Písemné památky byly zaznamenávány na pergamen. Ve 13. století pergamen nahradil papír. Francouzská literatura vznikla jako pokračování latinsky psané literatury. Nejstarší písemnou památkou je právní dokument z r. 842 tzv. Štrasburské přísahy, podepsaný ve Štrasburku dvěma vnuky Karla Velikého za účelem vytvoření aliance proti jejich staršímu bratrovi.

Středověká literatura se dělila na náboženskou a světskou. Náboženská sloužila převážně pro potřeby církve a byla psána latinou. Světská literatura (dvorská lyrika, rytířská epika, dvorské a hrdinské eposy) se objevovala v národních jazycích od 11. století. Byla určena pro měšťanstvo, šlechtu a rytíře, hrdinové byli stateční a odvážní. Většina tvůrců dvorské lyriky byla šlechtického původu. Hlavním tématem se stala láska a s ní spojené milostné trápení. Z keltských pověstí vychází rytířská epika „Tristan a Isolda“ – příběh nešťastné lásky. Oba omylem vypijí nápoj lásky, vášnivě se do sebe zamilují, příběh končí jejich smrtí. Mezi nejstarší hrdinské eposy patří „Píseň o Rolandovi“. Hlavní postava rytíř z družiny Karla Velikého Roland hájil čest svého krále, bojoval proti přesile a nakonec hrdinsky zemřel. Podobný je i epos o králi Artušovi.

Nejslavnějším tvůrcem děl s artušovskou tematikou byl Chrétien de Troyes (1130-1183), díla: Perceval, Lancelot.

V nejznámějším dvorském eposu „Alexandreida“ byl Alexandr Veliký zpodobněn jako středověký rytíř. „Román o Lišákovi“ je parodií rytířského eposu.

„Román o růži“ je veršovaná skladba, kterou napsali dva francouzští středověcí básníci. První část líčí milostné dobývání druhá vyjadřuje pocit zamilovanosti a satiricky zobrazuje dobu.

1.8 Kultura Německa

Stejně jako tomu bylo u Francie byla Franská říše v roce 843 rozdělena verdunskou smlouvou. Východofranskou říši získal Ludvík Němec, ta se postupně stala německou říší. Na počátku 10. století došlo k sjednocování germánských kmenů. Z této doby pocházejí i zmínky o prvním „německém království“. Za vlády Oty I., který byl korunován v roce 962 na císaře, vznikla Svatá říše římská.

V 11. století jsou po celém Německu zakládána nová města, biskupství, kláštery a hrady.

Písemnictví

V 9. století se v Německu začíná rozvíjet takzvaná Misionářská literatura. Kdy Germáni, v období karolínské epochy, přijímají stejně jako v Čechách křesťanství i antickou vzdělanost. Hlavním centrem kultury vzdělávání se staly hlavně kláštery, jejichž kněží byli šířiteli vzdělání. Z této doby je známo mnoho děl, která napomáhají utvořit obraz tehdejších germánských zvyků a tradic.

Mezi nejznámější patří Píseň o Hildebrandovi z 9. století, která byla napsána mnichy. Dále pak Wessobrunnská modlitba, která obsahuje několik úvodních veršů o stvoření světa. Dnes je uchovávána v Mnichově. V období mezi 9.-10.stoletím byla jako v mnoha dalších zemích německá literatura nahrazována literaturou latinskou.

Na počátku 11. století zaznamenáváme opět návrat k literatuře německé. Námětem se často stávala mystická a světská tematika, která byla ovlivněna francouzskými vzory. Vliv francouzské literatury se projevil především rytířskou tematikou. Známé je dílo Aeneis od Heinricha von Veldeke. Vrcholným obdobím tohoto žánru bylo 13. století, kdy tvořili

Wolfram von Eschenbach, Gottfried von Straßburg. Jejichž díla *Parzival* a *Tristan a Isolda* velice ovlivnily okolní méně rozvinuté literatury, jako byla například i česká literatura.

Velkým přínosem pro německou literaturu byly v době 14. století žebrové řády, ty s sebou přinesly mystickou literaturu. Také v této době vznikly vedle duchovních her, takzvané hry masopustní, jejichž náměty se týkaly běžného všedního života.

Ovšem bezesporu největším přínosem pro rozvoj literatury byl vynález knihtisku Johannem Gutenbergem v polovině 15. století. Gutenbergův vynález byl založen na technologii sestavení stránky z písmen, které bylo možné libovolně přeskupovat. Tudíž se mohly použít opakovaně na jiné stránky. Knih tisk umožnil rychlejší rozšíření tištěného textu, velkou produkci knih a šíření informací.

Architektura

Obr. číslo: [14] Katedrála Panny Marie

Významnou architektonickou památkou je katedrála Panny Marie v Cáchách, patří k jedněm z nejvýznamnějších staveb Německa. Založena byla počátkem 9. století. Tato velkolepá stavba se vyznačuje románskými klenbami, které jsou podpírány antickými sloupy. V hlavním prostoru se nachází klenutá chodba opatřena zábradlím z bronzu. Unikátní je v této chodbě mramorový trůn, na kterém byl korunován Ota I. V katedrále je pohřben i její zakladatel Karel Veliký.

Daším z kulturních dědictví Svaté říše římské je katedrála Panny Marie a svatého Štěpána ve Špýru nedaleko Rýna. Stavba této baziliky byla zahájena kolem roku 1030, tedy v době, kdy byl císařem Konrád II. Celá katedrála je postavena z červeného pískovce. Prošla několika přestavbami, významná je křížová klenba.

Z 10. století je známé město Lubeck, které bylo založeno Polabskými Slovy. Ti nejprve založili osadu Liubici, ta v té době tvořila nejdůležitější sídliště, kde byl postaven hrad.

Dalším městem z 10. století je Bamberk. V Bamberku bylo založeno biskupství Jindřichem II., ten zde nechal vystavět v 11. století císařskou falc, kde měl později své sídlo.

Obchodní cesty

V Bamberku se rozvíjel i obchod, jelikož bamberští obchodníci měli kontakty až v Porýní a Čechách. Později tedy ve 13. století Bamberk o tuto výsadu přišel

a obchodním centrem se stal Norimberk. Z Norimberka vedla v té době velice významná obchodní stezka takzvaná Zlatá cesta, spojující Norimberk s Prahou. Zmínky o této stezce pocházejí z 11. století, kdy vydal Jindřich II. listinu pasovskému klášteru o mýtném poplatku při cestě do Čech.

Tato komunikace spojovala Pasovské biskupství s Českým královstvím. Její přínos byl nejen v oblasti obchodu, to znamená, že jejím prostřednictvím proudilo nejen zboží (z Pasova se dovážela převážně sůl, které v Čechách byl nedostatek, dale pak víno, koření, drahé látky), ale především myšlenky a kultura. Vznikalo na ní mnoho dalších měst a vesnic.

1.9 Souvislosti a rozdíly mezi jednotlivými kulturami

Země, které jsem popisovala v předcházejících kapitolách, byly pevně provázané v rámci evropské politiky, kdy největším útvarem byla Svatá říše římská národa německého. I když mezi nimi existovala velká rivalita, ovlivňovaly se navzájem, aniž by o to usilovaly. Příkladem jsou Češi, Němci, Italové, kdy České království bylo společně s Italským vazalem Svaté říše římské.

Počátkem 11. století probíhala východní kolonizace, v rámci které byla zakládána města v okolí Labe na území Slovanů, a tak docházelo k pronikání německé kultury do oblasti Čech, Moravy a také na území Polska. Významným spojovacím článkem mezi Německou a Českou kulturou byl obchod.

Spojení německé kultury a ruské není podle zmínek o vybraném období nijak doloženo. Můžeme se jen domnívat, čím to bylo způsobeno. Zda tu nejsou jednotlivé souvislosti snad už kvůli tomu, že německá území byla osídlena Germány a ruská území Slovanů? Svoji roli zde pravděpodobně sehrála také církev, kdy Rusové byly pravoslavní a orientovali se na Byzanc a Svatá říše římská byla baštou církve katolické západní, s centrem v Římě. Také svoji roli pravděpodobně sehrálo i to, že Kyjevská Rus byla pod tlakem Mongolů a dokonce po určitou dobu byla součástí Zlaté Hordy, kterou ovládal mongolský chán.

Kultura Evropy v raném středověku se vyvíjela pod vlivem antické civilizace. Všechny kmeny, jako byli Slované, Frankové, Rusové, Čechové, Bulhaři, Poláci si tvořily k této tradici svůj vlastní osobitý přístup. Nacházely nové formy pro její tvořivý rozvoj. Můžeme se tedy právem domnívat, že právě v tomto období se nachází několik málo

spojitostí mezi ruskou a germánskou kulturou, jelikož všechny tyto kmeny a národy si navzájem vyměňovaly své poznatky a vzájemně se podněcovaly.

Během shromažďování a studování materiálů k tomuto tématu, jsem narazila na zmínku o jednom z rozdílů mezi jednotlivými kulturami. Objevily se důkazy o slovanských národech, které v porovnání s germánskými kmeny byly považovány za národ s méněcennou kulturou. Setkáváme se zde s tvrzením, ze kterého je možné vidět vzdálenost těchto dvou kultur. (Chropovský, 1989)

Jednotlivé kultury v období 9.-14. století měly, nehledě na předcházející zmínku, některé rysy společné. Zkoumáním individuálností v kulturách jsem našla souvislosti nejen v tom, že mnohé vycházely během čerpání námětů a inspirací z Byzance, ale také jsem došla k závěru, že v mnoha zemích bylo hlavním šířitelem vzdělanosti křesťanství. V tomto období církev měla výhradní postavení a tak, velkou měrou, ovlivňovala rozvoj kultury. Pro tuto epochu bylo význačné zakládání klášterů, knihoven i škol.

Neméně důležitou součástí spojení mezi jednotlivými oblastmi tvořily obchodní stezky a cesty, díky kterým se mohly vyměňovat zkušenosti, výrobky, zboží, tradice a mnoho dalšího z cizích kultur.

Většina zemí byla zasažena kulturou románskou, která byla právě pro toto období charakteristická. Zmínky nalezneme v evropských zemích i v Rusku, kterému se románská kultura také nevyhnula.

Lze tedy konstatovat, že existují určité spojitosti mezi kulturami evropských zemí, tak i kulturou Ruskou. Jak již bylo zmíněno, nelze popřít, že většina kultur byla pod vlivem Byzance a tedy mnoho námětů, ať už architektonických, uměleckých či z oblasti vzdělání čerpala právě z této kultury. Spojitost můžeme hledat například při šíření křesťanství, které ruští carové přijali z Byzance, zároveň se šíří náboženské texty, které překládali věrozvěsti Cyril a Metoděj. Dále se předpokládá, že tito dva bratři mohli při zakládání slovanské azbuky použít staroruská písmena. Nejprve tedy vytvořily hlaholici, kterou později na přelomu 9. a 10. století zjednodušili na cyrilici. Ta se stala hlavním písmem Slovanů. Používali ji mnohé státy Evropy, jako Chorvatsko, Bulharsko, Ukrajina. V Rusku se z ní vyvinula dnešní azbuka.

Můžeme tedy říci, že přijetím křesťanství se rozšířila vzdělanost do mnoha zemí Evropy i Ruska. Čímž je prokázána velká spojitost i mezi kulturami jednotlivých národů.

Jeden z rozdílů by mohlo představovat rozdělení křesťanské víry do tří větví – katolickou, pravoslavnou a protestantskou. Nehledě na rozdíly existující mezi věřícími těchto proudů je spojuje víra v Ježíše Krista – syna Božího.

Nejvíce vyznavačů má katolická církev. Hned po katolické církvi se nejvíce křesťanů hlásí k církvi pravoslavné. Jsou to převážně obyvatelé Řecka, Ruska a dalších slovanských národů. Pravoslavní věřící, stejně jako katolíci, vyznávají víru v jednoho Boha. Na rozdíl od protestantské církve uznávají jako katolíci za svoji hlavní knihu Bibli. Další z rozdílů bychom také našli v některých tradicích.

Pravoslavní mají velký vztah k Panně Marii, uctívají ji jako Bohorodičku, která zůstala po Kristově narození pannou. Věří, že ona jako jediný člověk nikdy nezhřešila. Současně však odmítají přijmout katolické tvrzení o jejím neposkvrněném početí. I přestože pravoslavní věří, že po smrti Panny Marie bylo její tělo vzato na nebe, nesouhlasí však s učením římskokatolické církve o nanebevzetí Panny Marie. Místo toho slaví svátek známý pod názvem dormitio – Zesnutí Panny Marie.

Na další odlišnost narazíme během oslav Křtu. V pravoslavné církvi je dítě ponořováno třikrát do vody ve znamení nejsvatější Trojice, kdy jsou tedy člověku odpuštěny hříchy. Na rozdíl od katolické, kde je křest nejen očištěním ale i smrtí a vzkříšením, zároveň s Kristem. Dítě se pouze symbolicky pocáká vodou. Během křtu dostává pokřtěný jméno.

Odlišné je i pravoslavné slavení Velikonoc. Pravoslavné Velikonoce jsou většinou opožděny oproti katolickým, jelikož pro jejich výpočet se používá tzv. juliánský kalendář. V katolické církvi se datum Velikonoc stanoví na první neděli po prvním jarním úplňku.

V Rusku *pacxa* [páscha] – Velikonoce je tradiční oslava vzkříšení. Kdy Ježíš svým vzkříšením vysvobodil lid z moci smrti, a tak každému umožnil, aby se mohl podílet na jeho nesmrtelnosti. Pro Rusy mají daleko větší význam než Vánoce, jelikož symbolizují nový život, znovuzrození. Dříve jim předcházela půst, který je dnes dodržován už jen zřídka. Velikonoce se slaví celý týden, vyvrcholení oslav připadne na Velikonoční neděli, tedy na nejslavnější den.

Rozdíl je také při slavení pravoslavných Vánoc. Stejně jako u Velikonoc připadají jejich oslavy na pozdější datum, než je tomu u Vánoc katolických. Datum Vánoc v pravoslavné církvi je 6. a 7. ledna. Jsou tedy posunuty o 13 dní podle juliánského kalendáře oproti Vánocům v kalendáři gregoriánském. Stejně ale jako Vánoce evropské jsou doprovázeny mnoha tradicemi, koledami, rituály a lidovými zvyky. V každé domácnosti je připravený ozdobený stromeček *ělka* [jólka] – jedlička. S dárky to není jako u katolických Vánoc, nenesí se Ježíšek ale *дед Мороз* [ded Mróz] – děda Mráz, kterému pomáhá jeho vnučka *Снегурочка* [Sněguročka] – Sněhurka.

2. Kultura v učebnicích ruského jazyka

Pro srovnání byly zvoleny učebnice Поехали a Радуга по-новому, podle kterých na českých školách výuka ruského jazyka probíhá zatím nejvíce.

Obě učebnice, jak Поехали tak i Радуга по-новому jsou rozděleny do pěti dílů. Každý díl má však svá specifika pro zařazení tématu kultura do jednotlivých úrovní učebnic. Zpracování tohoto tématu pojali autoři učebních plánů poněkud odlišně.

2.1 Učebnice Поехали

V prvním dílu učebnice Поехали se s informacemi o ruské kultuře a sociokulturní kompetenci příliš nesetkáme, jelikož se jedná o díl pro žáky, kteří s ruským jazykem teprve začínají. Z pohledu kultury je učebnice zaměřena na kulturu písma. Žáci se seznamují s azbukou, která se liší od našeho písma.

Celý díl je doprovázen i folklórem, kdy jsou mezi učivo zařazovány nejružnější ruská rozpočítadla a písničky.

Na konci tohoto dílu se formou pohádek setkáváme s lidovou slovesností.

V dalším pokročilejším dílu učebnice již nalezneme více zmínek o kultuře v Rusku. Jsou vždy vyznačeny ve zvláštním barevném rámečku, který upozorňuje žáky na zajímavosti o Rusku.

Hned na začátku jednoho z dílů učebnice se můžeme setkat se stručným připomenutím o ruské trojce. Trojka představovala druh koňského trojspřežení, které se používalo u kočárů nebo saní. Spřežení vyhovovalo ruským klimatickým podmínkám a jeho velké rychlosti se využívalo při jízdách na velké vzdálenosti.

Nalezneme zde i zmíněné, v první části diplomové práce ruský oděv sarafán a rubášku. V dalším dílu učebnice se seznamujeme s tradiční ruskou teplou obuví válenky, která se v dnešní době nosí už pouze při tuhých ruských mrazech na vesnicích. Z oblasti umění můžeme získat nové informace o hudebním ruském nástroji balalajka. Z oboru hudby můžeme říci, že je tato učebnice vybavena i vcelku rozšířenou sbírkou ruských lidových písní.

Je zde také ukázán rozdíl v používání jmen v Rusku a v Česku. Rusové používají jméno (имя), jméno po otci (отчество) a příjmení (фамилия) např.: Вера Ивановна Максимова.

Podle mého mínění se tato učebnice velmi dobře zhostila výkladu o ruských návycích. Jako například: kdy je možné popřát dobrou chuť (pouze u stolu) a přání dobré noci (pouze, když uléhají do postele).

V souvislosti se správným použitím a výkladem gest v první kapitole považují na místě vysvětlení u Rusů rozdílného počítání na prstech. S nedostatečným obeznámením této neshody s Čechy, by snadno došlo k chybné interpretaci počtu. Rozdílné je i přihlašování žáků na hodinách během výuky.

Obr. číslo: [15] Přihlašování žáků v českých a v ruských školách

Dále se v této učebnici můžeme průběžně stručně seznámit s některými ruskými spisovateli a jejich díly, či jinak významnými osobnostmi.

Najdeme zde také zmínky o významných architektonických památkách. Jako je Kreml v Moskvě, věž Admirality v Petrohradu, Velké divadlo v Moskvě, Treťjakovská galerie. Vše je zde pouze zmíněno bez dalších velkých podrobností, což může být samozřejmě prostor pro učitele. Místy najdeme i úryvky z dějin Ruska, či zajímavých historických okamžiků.

V malé míře se v učebnici setkáme i s ruskou kuchyní. Dozvídáme se o ruském starobylém pokrmu блины, které pocházejí už z 9. století a připomínají naše lívance. Seznámíme se také s tím, co je варенье, které se v Rusku pro Čechy trochu nezvykle a zvláště podává k čaji místo cukru.

Upozornění je zde i na rozdíl ve slově бутерброд, které můžeme v češtině chápat jako chléb s něčím, ale i jako ozdobený chlebiček, který však Rusové nedělají. Chleba jako takový však nesmí v Rusku chybět při stolování, přikusuje se téměř ke každému jídlu.

Tvoří základní pravidlo normy slušného chování u stolu.

Ve čtvrtém dílu Поехали se dozvídáme o rozdílné přípravě pokrmu Котлеты рубленные, které se v Rusku připravují z mletého hovězího masa. Připomínají tak spíše naše karbanátky než kotlety.

Dále nás učebnice upozorňuje na vyjádření přání úspěchu „Ни пуха, ни пера“, které odpovídá výrazu „Zlom vaz!“. Pořekadlo se v Rusku dochovalo z dávných dob dodnes. Podotýká také původ slova спасибо ze dvou slov: спаси Бог.

Můžeme se zde dozvědět i o významných osobnostech ruské kosmonautiky jako byl Ц. К. Эдуардоивч а К. С. Павлович.

Následující lekce učebnice obsahuje fotografie o stavbách Ruska, pro představu žáků, jak vypadají dřevěné stavby na vesnici, kostely, chrámy a budovy ve městech. Pro dřevěné stavby byl vždy uvnitř typický Красный угол. Což bylo místo ve svědnici, kde byla umístěna ikona, jejímž úkolem bylo ochraňovat dům.

Pro bližší představu o oslavách těchto svátků v předcházející části práce uvádím rozdíly v ruském a českém slavení Štědrého dne a Silvestra. Jelikož v učebnici je opět jen pouhá zmínka.

Některé další připomínky z ruské kultury jsou ještě doplněny v příručce pro učitele k této učebnici. Podle mého průzkumu bohužel mnozí z učitelů je před žáky ani nezmiňují. Učebnice Поехали je sestavena podle lekcí, které jsou na přání žáků. Žáci tak měli možnost projevit sami zájem o témata, jež se chtějí učit.

Jednotlivé informace o památkách, historii, architektuře, tradicích, návycích a zvyklostech Rusů jsou volně zařazovány do lekcí v učebnici mezi učivo.

Žáci dali najevo zájem o náměty lekcí různých směrů z běžného života. Někteří se chtěli dozvědět nové informace a pozoruhodnosti o Rusku. Jiní zase jak to vypadá v ruských školách, proslulém moskevském metru nebo kultuře bydlení.

V posledním dílu mají žáci zájem dozvědět se o Rusku nějaké zajímavosti. Pro toto téma jsou v učebnici zpracovány krátké články doprovázené fotografiemi. Například obeznamují s náboženstvím, kde vidíme i obrázky ikon v kostele nebo typickou stavbu chrámu. Dále fotka zvonu, která je charakteristická pro žití v Rusku, kde je každodenní život doprovázen právě zvukem zvonů. Ještě jsou zde vypořádány snímky ruského lidového umění, na kterých můžeme spatřit samovar, staroruské dřevěné nádoby хохлома a samozřejmě trdiční ruský suvenýr – martjůšku.

Ve spojitosti s rozvojem vzdělání neopomíná tato kniha ani významnou osobnost Petra I., který měl velkou zásluhu na šíření gramotnosti v Rusku. Dozvídáme se, že tento panovník se seznámil se způsobem života a tradicemi evropských zemí a ty pak předával ve své zemi.

Za nevýhodu bychom mohli považovat málo informací o ruské literatuře, jejíž představitelé by měli tvořit základ znalostí z ruského světa kultury. Neboť ruští spisovatelé patří bezesporu k celosvětově uznávaným autorům. V těchto učebnicích však nalezneme pouze připomenutí některých z nich. Největší zmínka je u A. S. Puškina, kde jsou v knize i úryvky z jeho díla.

Učebnice je velmi pěkně upravena z hlediska přehlednosti a srozumitelnosti. Je doplněna mnoha obrázky a místy i o fotografie známých objektů.

Поехали považují za vcelku dobře zpracovanou z hlediska kulturních informací. Odpovídá množstvím materiálu a svou náročností cílové skupině žáků, pro které byla vytvořena.

Nicméně tyto údaje jsou velice stručné a často by bylo vhodné dostupnou látku rozšířit. To dává sice prostor učitelům, ale záleží samozřejmě na jeho flexibilitě, a také časové dotaci, která není zanedbatelná. Musíme brát však v potaz jazykové vybavení žáků.

Jako materiál pro základní školu je vhodný z hlediska postupného předávání vědomostí a seznamování se s odlišnostmi v ruské kultuře. Žáci si tak mohou vytvořit alespoň představu o návycích v Rusku.

2.2 Učebnice *Радуга по-новому*

Tato učebnice má pro jednotlivé části vždy specifická označení, která symbolizují, co se s daným cvičením bude dělat, či co se zrovna má procvičovat. Pro označení rozšiřujícího materiálu, kde je právě zachycena oblast kultury či ruských návyků používá speciální symbol čtverečku s písmeny XXL.

V této učebnici se můžeme setkat hned v prvním dílu se zmínkou o vynikajícím ruském spisovateli Alexandru Sergejeviči Puškinovi. Nenalezneme, zde však rozšiřující informace vztahující se k jeho životu, či dílu. Vyskytuje se tu pouze připomenutí jeho pohádky, které je doplněno o zvukovou nahrávku. Tato učebnice vyzývá tedy žáky k tomu, aby si sami, pokud budou mít zájem, informace o spisovateli vyhledali.

Stejně jako v učebnici Поехали se můžeme setkat s vysvětlením rozdílného počítání na prstech v Rusku. A také jsou zde některá cvičení zaměřena na ruské oslovení za pomoci (отчества) jména po otci.

Dalším materiálem vztahujícím se k ruské kultuře je v této učebnici připomínka slavného ruského písničkáře Vladimíra Vysockého. Opět tady nalezneme zvukový záznam jeho písniček. Chybí zde však další významné zprávy o jeho životě.

V učebnici je pro žáky zadán úkol, aby vyhledali a zjistili, kolik dětí je typické mít v dnešních ruských rodinách. Zda se počet dětí v rodině podobá českým rodinám, a jak je tomu s počtem dětí v dalších zemích, které znají. Učebnice se tak snaží přiblížit žákům situaci v ruských rodinách. Ovšem jen je nabádá k zamyšlení nad touto otázkou, bližší informace nepodává.

Dále jsem našla zmínku, kde jsou žáci seznámeni s osobnostmi M. V. Lomonosovem a Vladimírem I. Učebnice však žákům tyto dvě významné postavy dějin nepopisuje, nýbrž podněcuje k dalšímu vyhledání skutečností a zajímavostí o jejich životě v encyklopediích, nebo na internetu. Rozšiřující informace si žáci mají dohledat také o Čajkovském, Repinovi, Šaljapinovi, u těchto osobností je v učebnici pouze jejich fotografie.

Z významných kulturních staveb je v Радуге uvedeno moskevské divadlo na Tagance. Úkolem je zde vyhledat další z moskevských divadel.

Podrobnější popis je věnován ruskému spisovateli Borisu Pasternakovi, kde je v učebnici připomenutí i jeho nejslavnějšího románu Doktor Živágo. Ze známých spisovatelů neopomněla tato učebnice ani L. N. Tolstého a jeho dílo Anna Karenina nebo Vojna a mír.

Ve čtvrtém dílu učebnice se žáci mohou obeznámit už s podrobněji vylíčeným životem spisovatele A. I. Solženicyna. Ten je v tomto dílu zmiňován v souvislosti s probíranou kapitolou Sibiř, kde autor strávil několik let svého života v Gulagu. Právě toto období představovalo velkou inspiraci pro tvorbu jeho děl. S tématem ekologie je spojen autor V. Astafjev, kterého kritika považuje za představitele ekologické prózy. Nemenší zmínka je věnována N. V. Gogolovi a jeho nejslavnějšímu dílu Revizor.

Tento díl učebnice už předpokládá pokročilejší znalosti žáků. Informace z oblasti kultury umění, především literatury sděluje obsáhlejší způsobem než v prvním dílu.

Setkáme se zde s přiblížením ruské národní kuchyně, kde je v učebnici přehledným způsobem představeno několik druhů jídel, která jsou pro Rusko typická. Najdeme tady i postup pro přípravu některých z nich. Ale především poukazuje učebnice na rozdíly

v návycích během servírování jídla, kdy se na rozdíl od České republiky jídlo podává v jinou dobu, než jsme zvyklí my Češi. Toto téma tvoří nezbytnou část kultury stolování v Rusku.

V posledním dílu Радуги nalezneme fotografie některých ruských univerzit a jejich názvy, aby si žáci mohli vytvořit představu o průběhu a získávání vzdělání v Rusku. Představuje například МГУ – Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова, УДН – Университет дружбы народов a další.

V tomto pokročilejším dílu učebnice mají žáci možnost seznámit se s významnými ruskými vědci a badateli. Celá dvojstrana je opatřena snímky těchto osobností. Nalezneme tady již zmiňovaného М. В. Ломоносова, který se zabýval nejrůznějšími oblastmi vědění, dále chemika Д. И. Менделеева, první profesorku matematiky na světě С. В. Ковалевской.

Tento díl odpovídá úrovni B1 a už se tedy po obsahové stránce stejně jako Поехали vyznačuje delšími a náročnějšími texty, které jsou v některých částech věnovány právě tématu kultury. Poslední lekce Радуги žáky obohacuje o poznatky současného vzhledu Moskvy a částí Ruska, je zde velké množství fotografií památek a měst.

Ve srovnání s učebnicí Поехали je Радуга v předcházejících dílech chudší na informace z oblasti kultury. Nejsou v nich předávány sdělení o kultuře přímo, ale vyžaduje, aby žáci sami potřebné údaje dohledali. Je už tedy na nich, zda mají zájem rozšiřující znalosti vyhledat a seznámit se tak s tradicemi a historií Ruska. Zpracování Радуги je po grafické stránce velice přehledné. V hojné míře je doplňována o fotografický materiál, který ji spěštuje. Z pohledu kultury by bylo vhodné materiál v dílech opět o některé kulturní zajímavosti či poznatky rozšířit a doplnit.

O toto rozšíření se pokusím v pracovních listech. Tyto jsou určeny pro žáky základních škol vyšších ročníků, kteří s ruským jazykem nezačínají, ale mají už poněkud větší slovní zásobu. Na otázky uvedené v pracovních listech by měli být schopni odpovědět alespoň jednoslovně, v některých případech se mohou pokusit o vytvoření jednoduchých vět. Vždy mají k dispozici slovní zásobu týkající se daného tématu, která jim k vytvoření těchto vět pomůže a zároveň přispěje k rozšíření dosavadní slovní zásoby. Dále pak pracovní listy mohou využít žáci středních škol, u kterých se předpokládá, že jejich znalosti jsou rozsáhlejší a tudíž dokáží vytvořit jednoduché odpovědi sami. Opět mohou využívat uvedenou slovní zásobu pro objasnění doposud neznámých slov.

Materiály se mohou využít nejen během výuky pro její zpestření, ale zároveň poslouží jako zdroj informací pro bližší seznámení s historií Ruska ale i jiných zemí pro ty, kteří se o téma kultury zajímají.

2.3 Pracovní listy

Slovníček pojmů vztahujících se k pracovním listům:

architektura	архитектура <i>ž</i>
bačkory domácí	туфли <i>mn</i>
církev	церковь <i>ž</i>
folklór	фольклор <i>m</i>
gesto	жест <i>m</i>
gramotnost	грамотность <i>ž</i>
halenka	кофта <i>ž</i>
hlavní město	столица <i>ž</i>
hrdina	герои <i>m</i>
chrám	храм <i>m</i>
ikona	икона <i>ž</i>
kabát	шинель <i>ž</i>
kalhoty	брюки <i>mn.</i>
kazatel, hlasatel	проповедник <i>m</i>
kmen, plemeno	племя <i>s</i>
kostel	костёл <i>m/</i> церковь <i>ž</i>
košile	рубашка <i>ž</i>
král	король <i>m</i>
křest	крещение <i>s</i>
křesťan	христианин <i>m, -ка ž</i>
kultura	культура <i>ž</i>
malířství	живопись <i>ž</i>
mikina	толстовка <i>ž</i>
náboženství	религия <i>ž</i>
náhrdelník	ожерелье <i>s</i>
náměstí	площадь <i>ž</i>
náramek	браслет <i>m</i>
národ	народ <i>m</i>

náušnice	серга <i>ž</i>
návyky	навыки <i>m</i>
norma	норма <i>ž</i>
obchodní cesta	торговая дорога <i>ž</i>
obřad	обряд <i>m</i>
oděv	одежда <i>ž</i>
opánky, sandály	босоножки <i>mn.</i>
ozdoba	украшение <i>s</i>
panovník	правитель <i>m</i>
písemná památka	письменный памятник <i>m</i>
plášť	плащ <i>m</i> , пальто <i>s</i>
pravidlo	правило <i>s</i>
pravoslaví	православие <i>s</i>
prsten	кольцо <i>s</i>
sarafán	сарафан <i>m</i>
sociokulturní kompetence	социокультурная компетенция <i>ž</i>
stát	государство <i>s</i>
stavba	стройка <i>ž</i>
stolování	застолье <i>s</i>
stuha	лента <i>ž</i>
sukně	юбка <i>ž</i>
svátek	праздник <i>m</i>
šaty	платья <i>mn.</i>
šperk	драгоценность <i>ž</i>
tradice	традиция <i>ž</i>
trh	рынок <i>m</i>
umění	искусство <i>s</i>
válenky	валенки <i>mn.</i>
vzdělání	образование <i>s</i>
založit	основать
země	страна <i>ž</i> , государство <i>s</i>
zvyk	обычай <i>m</i>

A) Úkoly vztahující se k tématu kultura.

Následující úkoly vypracujte na základě prostudovaného materiálu práce, téma Kultura a Sociokulturní kompetence, který nám níže uvedené otázky objasňuje. Na otázky ve cvičení 1 se pokuste odpovídat rusky pomocí jednoduchých slov nebo slovních spojení, kde vaše slovní zásoba není ještě dostačující, odpovězte v českém jazyce.

1. Odpovězte na otázky:

1. Co si představíte pod pojmem kultura?
2. Kde všude nás kultura ovlivňuje?
3. Jaká věda se zabývá zkoumáním kultur zemí a jejich odlišností?
4. Co je sociokulturní kompetence?
5. Jaké rysy jsou typické pro znalost sociokulturní kompetence, uveď příklad.
6. Proč je důležité osvojit si tuto kompetenci?

2. Odpovězte na otázky: (odpovídejte v českém jazyce)

1. Uveď příklad situace, ve které by mohlo nás Čechy zaskočit chování Rusů?
2. Setkal jsi se někdy s Rusem?
3. Jakým dojmem na tebe Rusové působí?
4. Dostal jsi se do situace, kdy jsi porušil ve společnosti nějaké pravidlo? Jak na to tvé okolí reagovalo?

3. К этим словам найдите принадлежащее значение:

горький	strašný	tvrdý	ostuda
		zelenina	
позор	hořký	красный	
			ОВОЩИ
červený	ужасный	чёрствый	

4. Что выражает россиянин этим жестом? Может жест иметь и другое значение?

Dostupný z:

<http://www.lady.ru/career/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8B%D0%B5-%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%8B/%D0%AF%D0%B7%D1%8B%D0%BA-%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2-%D0%B2-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BC-%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B8-%D1%81-%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B0%D0%BC%D0%B8>

Б) Упражнения по теме Культура Славян

(Uvedené obrázky se pokuste určit pomocí popisu oděvu v kapitole Oděv Slovanů.)

1. К следующим картинкам выберите правильное название.

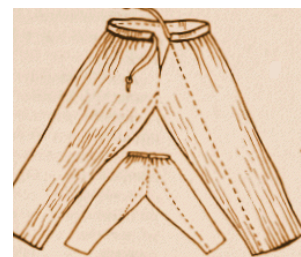
1.
а) валенки
б) туфли
в) босоножки

2.
а) юбка
б) шинель
в) рубашка

3.
а) платья
б) сарафан
в) брюки

4.
а) штаны
б) кофта
в) толстовка

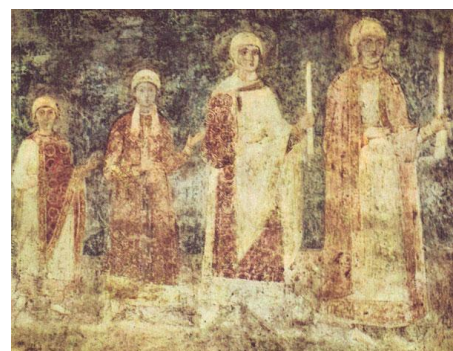
5.
а) рубаха
б) понёва
в) кабатъ

Dostupný z: <http://www.narodko.ru/article/kroy/>

2. Отвечайте на вопросы: (odpovídejte rusky, využijte slovníček)

1. Под влиянием какой культуры была культура Славян?
2. В каком веке появились украшения и драгоценности Славян?
3. Какие украшения употребляли более всех?
4. Что такое диадема?
5. Которая одежда типична для Славян?
6. В каком кодексу описана одежда Славян?
7. Напишите места некоторых торговых дорог.
8. На чешском языке опишите славянские традиции.

В) Упражнения по теме Русская культура**1. Выберите, что икона, фреска и мозаика?**

.....

.....

.....

2. Отвечайте на вопросы: (odpovídejte rusky, využijte slovníček)

1. Как называется материал на который раньше писали письменные памятники?
2. Как называется более известная русская летопись 12 века?
3. Кто является автором этой летописи?
4. Что такое русские былины?
5. Приведите название одной из былин.

3. Прочитайте былину Илья Муромец.

Под древним городом Муромом, в селе Карачарове, родился мальчик. Имы ему дали Илья. Радовались родители на него, но только недолго. Напала на мальчика черная хворь. Отнялись у него ноги, не мог он и шагу ступить. Не мог игрушки в руке держать.

Чем только нелечили родители сына своего, какими травами не поили, ничего непомагало. Подолгу на коленях молилась мать. Просила прощения за грехи свои. Шли годы и вот уж юношей стал Илья. Лицом прекрасен но не подвижен. Очень горел, что днем сидит нечего делать не может. Что обуза он для отца и матерью.

Много молился к Богу, молился и чувствовал, как смягчается горе, как легче становится на душе. В праздник Преображения мать с отцом ушли в церковь. Илья, как обычно сидел на лавке глядя на огонек лампадки, произносил молитву. Вдруг кто-то стукнул в окно.

Люди добрые пустите Христа ради оборванца.

Рад бы впустить тебя, да встать не могу. Калека я, уже тридцать лет и три года сижу.

Оборванец настойчиво просил: Впусти, отвори дверь...

И рад бы, я недвижим, сказал опять Илья.

Но странный оборванец все настаивал на своем.

Встань Илья, и слово встань, повторял он.

И так великая была сила заклинания, что Илья, как во сне, поднялся, и толкнул двери рукой. А когда возвращался назад, с образа Спасителя взглянули на него ясные добрые глаза. И тут Илья сознал какое произошло чудо: руки и ноги стали послушными! Оборванец этот был старичок в черной одежде, только глаза у него, как у юноши веселые. И сам он весь сиял и лучился радостью. И вошел он, поклонился и сказал: Не дашь ли, молодец, водицы испить? Илья, не смея поверит в чудо, дошел до ведра и принес старику попить.

Улыбаясь сказал: Испей сначала сам глоточек. Илья сделал глоток, и почувствовал себя здоровым.

Старик сказал: Испей еще глоток. Илья послушно выпил и чувствовал в себе великую силу. За твою веру и терпение тебя Господь исцелил. Будешь ты защитником святой Руси и смерть тебя в бою не достигнет. (Орлова)

Незнакомые слова:

Село - vesnice, напасть - napadnout, хворь - nemoc, молиться - modlit se, чувствовать - cítit/pocíťovat, горе - trápení, неподвижен - nehybný, обуза- přítěž, стукнуть - klepnout, оборванец - vandrák, калека - mrzák, странный - podivný, заклинание - zaklínadlo, поднять - zvednout, сиять - zářit, чудо - zázrak, молодец- rašák/chlapec, глоток - lok, защитник - ochránce.

Упражнение:

а) Перескажите содержание текста.

б) Кто является главным героем былины?.....

в) Что ему случилось?.....

г) Какого рода калека?.....

д) спрягайте (časujte) глаголы:

<u>просить</u>		<u>МОЛИТЬСЯ</u>	
я	мы	я	мы
ты	вы	ты	вы
он	они	он	они

е) Склоняйте (skloňujte) слово:

радость

единственное(jednotné) число:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 6.
- 7.

множественное(množ.) число:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 6.
- 7.

3. Прочитайте интересные факты об памятниках российской архитектуры:

Храм Покрова на Нерли

Этот храм называется шедевром мировой архитектуры. Является вершиной творчества мастеров во время расцвета Владимиро-Суздальского княжества. Это хорошее маленькое здание стоит на небольшом холме близ реки Нерль. Храм построен из белого камня. Он очень сливается с окружающим пейзажем.

Obř. číslo [16] Храм Покрова на Нерли

Рассказывается, что храм построил после смерти в память своего любимого сына Изяслава князь Андрей Боголюбский. Был построен в 1165 году, постройка храма связывается с победоносным походом владимирских полков на Волжскую Булгарию. При этом походе погиб князь Изяслав.

Место, где вливается река Нерль в Клязьму выбрал сам князь Андрей. Но здесь каждую весну половодье, и поэтому было построено высокое основание. И когда весной Нерль разливается храм остается на маленьком островке.

Храм Покрова на Нерли по превосходности форм сравнивают с древнегреческими храмами. Конструкция храма чрезвычайно проста-однокупольный четырехстолпный храм.

Незнакомые слова:

Шедевр - misrovské/vrcholné dílo, холм - kopeček/vrch, сливаться - splývat, пейзаж - krajina, превосходный - dokonaly, древнегреческий - starořecký, победоносный - vítězný, вливаться - vlévat se, половодье - záplavy, основание - základy, чрезвычайно - mimořádně, однокупольный - s jednou kupolí, четырехстолпный - čtyřsloupý.

Упражнение:

- Прочитайте текст и переведите его.
- Вам незнакомые слова найдите в словаре.
- Кто основал этот храм?
- Как называется река близ которой храм построен?
- В каком году был храм построен?

Софийский собор

Более известным памятником архитектуры древней Руси. Главным христианским храмом домонгольского периода. Строение собора связано с периодом княжения Ярослава Мудрого. Приблизительно в 1017 году. Храм был построен на месте битвы киевлян с кочевными племенами.

Obr. číslo: [3] Софийский собор в Киеве

В память этой победы основал Ярослав камнную церковь во имя святой Софии.

София была построена в период расцвета Киевской Руси. По красоте, художественному совершенству занимает первое место среди всемирно известных храмов.

Собор являлся главным центром религии и культуры Древней Руси. Здесь находилась первая библиотека на Руси. Тоже здесь существовала усыпальница, в которой похоронены киевские князья: Ростислав Всеволодович и Владимир Мономах.

Фасады этого храма были украшены орнаментами из кирпичей а также фресками. Части фресок сохранились до сих пор.

На внутренних стенах храма сохранилось много надписей и рисунков из 12.-13. века. Для храм характерны большие размеры: ширина 55м и длина 37м.

Незнакомые слова:

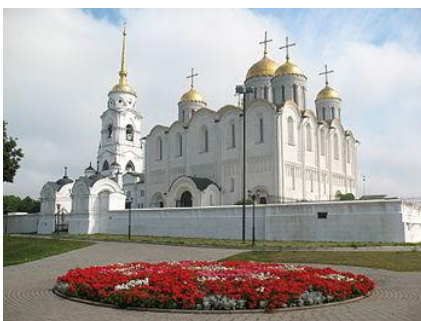
Христианский - křesťanský, киевляне - obyvatelé Kyjeva, церковь - kostel/církev, совершенство - dokonalost, религия - náboženství, существовать - existovat, усыпальница - hrobka, похоронены - pohřbeny, украшать - zdobit, сохранить - uchovat, кирпич - cihla

Упражнение:

- найдите в тексте числительные (číslovky) и правильно их прочитайте
- для незнакомых слов пользуйтесь словарем
- скажите интересные факты, которые вы запомнили

4. Найдите к фотографиям название:

1. Софийский собор
2. Золотые ворота
3. Храм Покрова на Нерли
4. Берестяные грамоты
5. Успенский собор во Владимире
6. Икона Богматери

5. Отвечайте на вопросы: (*napište rusky správné odpovědi*)

1. Где находился главный центр России в 9 веке? .....
2. При княжении которого князя 10 века было построено много храмов и основано много школ? .....
3. Который сборник сообщает о жизни во время Киевской Руси? .....
4. Какие проявления характерны для живописи 11 и 12 века? .....
5. Как называется более известная икона этого времени? .....
6. Как называется символ Киева из 10 века? .....
7. Назовите некоторые известные храмы, соборы этого времени. ....
.....

Г) Упражнения по теме культура Польши**1. Отвечайте на вопросы: (напишите русky správné odpovědi)**

1. В каком веке возникло Польское государство? .....
2. Кто был первый правитель Польши? .....
3. Под влиянием какой княгини приняли в Польше христианство? .....
4. Как называется первая столица Польского государства? .....
5. Назовите более известные памятники культуры Польши:
.....
6. Как называется площадь, которую называют самым большим рынком Европы?
7. При котором короле достигла Польша большего расцвета? .....
8. Как называется самая большая стройка из кирпича в мире? .....
9. Кто является автором первой хроники Польши? .....

2. Прочитайте легенду, которая связана с замком Вавел в Кракове.

Легенда рассказывает о драконе, который населился за стенами города Вавел. Город уничтожал и люди этого города жили в постоянном страхе. Пока однажды принц Кранк решил принять меры. Подсунул дракону волчью кожу в которой находилась сера. Дракон ее выпил и потом пошел к реке, чтобы попить воды. Но когда выпил воды сера начала реагировать и произошел большой взрыв. И дракон погиб. С того времени, чтобы люди не забыли это событие стоит под стенами города скульптура дракона извергающий огонь.

Незнакомые слова:

Населиться - zabydlet se, уничтожать - ničit, принять меры - zakročit, сера - síra, взрыв - výbuch, событие - událost, скульптура - socha, извергающий - chrlicí.

Д) Упражнения по теме Чешская культура**1. Отвечайте на вопросы: (odpovídejte rusky)**

1. Какие племена Славян жили на территории Чехии?
2. Когда возникло первое государство на Чешской территории и как называлось?
3. Как назывались два брата-проповедники христианства?
4. В каком году пришли?
5. Какое письмо создали?

2.

1. Что на фотографиях?

2. В каком стиле были эти постройки построены?
3. С помощью словарного запаса фотографии опишите:
Крыша-střecha, окно- okno, кирпич-cihla, парк-park, ротонда-rotunda, монастырь-klášter, крепостная стена-hradba, камень-kámen, небо-nebe, дорога-cesta.
4. Какие цвета на фотографиях?

3. Прочитайте интересные факты о Пражском гроше

Пражский грош, одна из более известных монет Средневековья. Его использовали в Чехии, Польше, Германии, Австрии, Венгрии. Бить монеты начал Вацлав II. в 1300 году. Когда в Чехии появились гроши была запрещена смена серебра в торговле. Серебро изменяли в монеты. Чеканить

пражские гроши начали не в Праге а в Кутной Горе, где серебро добывали. Пражский грош, очень тяжелая серебряная монета. Имела 3,5-7 граммов. Ее чеканили до 1547 года, когда Фердинанд I. чеканку закончил.

Незнакомые слова:

Монета - mince, бить монеты - razit mince, запретить - zakázat, торговля - obchod, чеканить - razit.

4. Отвечайте на вопросы:

1. При котором короле достигла Чехия большего расцвета?
2. Назовите некоторые легенды из 10-11 века.
3. Как называются более известные хроники?

Е) Упражнения по теме Культура Франции

1. Отвечайте на вопросы: *(odpovídejte rusky)*

1. Как называется более известный правитель Франции 9 века?
2. Как называется более образованный монах этого времени?
3. Как называется договор по которому была империя разделена на три части?
4. В котором году заключили этот договор?
5. На которые части была Франкская империя разделена?
6. Который университет возник в 13 веке в Париже?
7. Назовите некоторые готические памятники.
8. Что на фотографии?

9. Назовите некоторые письменные памятники Франции.

Ж) Упражнения по теме Культура Германии

1. Отвечайте на вопросы: (*odpovídejte rusky*)

1. Когда была основана Священная Римская империя?
2. Кто ее основал?
3. Как называется более известная песня 9 века?
4. Назовите некоторые известные авторы 13 века.
5. Назовите некоторые соборы Германии.
6. В которых городах находились центра торговли?
7. Какие города соединяла Золотая дорога?

ZÁVĚR

Diplomová práce nám podává výklad informací z oblasti kultury. Seznamujeme se v ní s tradicemi, návyky, historickými okamžiky Ruska a zemí Evropy.

Najdeme zde i objasnění některých výrazů, které si lidé pod vlivem interference často mylně vykládají. Setkáme se zde s rozdílnou interpretací gest, která v jiných zemích mají zcela odlišný význam.

Další část nás seznamuje s kulturou starých Slovanů. Na jakém území se vyskytovali, jaký nosili oděv, šperky a které tradice pro ně byly charakteristické.

Práce pokračuje zkoumáním kultury Ruska v období 9.-14. století. Jaké byly pro tuto dobu typické zvyky, zmiňuje se o architektonických památkách, představuje malířské umění, písemné památky a folklór tohoto období.

Stejným způsobem je zde zachycena kultura evropských zemí: Čech, Polska, Francie, Německa.

Diplomová práce v jedné z kapitol tyto kultury jednotlivých zemí porovnává a hledá v nich společné ale i odlišné znaky. Ukazuje velkou spjitost mezi národy šířením křesťanství. Zároveň upozorňuje na rozdílné větve – pravoslavných a křesťanů, kdy se ruská kultura odlišuje vyznáním pravoslavné církve.

Práce porovnává učebnice ruského jazyka *Радуга по-новому* a *Поехали*, které jsou používány ve výuce na základních a středních školách v České republice.

Srovnání učebnic je opět zaměřeno na výskyt tématu kultura, kde se v jednotlivých dílech učebnice žáci mohou dozvědět některé zajímavosti o ruské historii, kuchyni, slavných osobnostech, či návycích Rusů.

Jak bylo uvedeno v úvodu cílem práce je tedy tento materiál rozšířit o některé poznatky a informace z kultur zemí.

Může posloužit jako doplňující zdroj údajů nejen pro žáky studující ruský jazyk ale i pro studenty zabývající se historií. Práce se však nemusí využít pouze ve školách. Toto téma vzbudí jistě zájem u lidí, kteří si chtějí rozšířit své dosavadní znalosti z tohoto oboru.

Resume

A Russian culture in European context is a main topic of this dissertation work. The dissertation work delimits the ideas of a culture and socio-cultural competence and their clarification and everything what those terms include.

The dissertation work familiarizes with the cultures of the individual countries (Russia, Czech Republic, Poland, France and Germany) in a period of time between 9th – 14th century.

It puts an interpretation on Slavs and their habits, clothing and which territories they used to occupy.

Further, it explains the Russian traditions, architectural and written memories, and also introducing painting art and folklore of this country.

Similarly, this work also takes note of other European countries.

It points out the connections and differences between the cultures of individual countries. And the reason why those connections and differences were created.

The work proves that the dissimilarities were mainly because there are different leads between Orthodox and Catholic denomination in a Christian religion.

It also contains the comparison of the study books of Russian language called *Поехали* and *Радуга по-новому* which are used for teaching in the primary and secondary schools, exploring how much the cultural topic is explained in these books.

The target of this dissertation work is to increase the materials and add some interesting topics from this field.

The dissertation work includes sheets of papers where students are able to verify all the information.

The practical section is completed with vocabulary, related to the given topic.

Резюме

Основной темой дипломной работы является Русская культура в Европейском контексте.

Работа определяет понятие слов культура и социокультурная компетенция, объясняет их и ограничивает, всё что к ним принадлежат.

Дипломная работа представляет культуры отдельных стран (России, Чехии, Польши, Германии, Франции) в период с 9.-14. века.

Передаёт изложение Славян их обычаях, одежде, и свидетельства об территории на которой жили.

Подальше описывает традиции, архитектурные и письменные памятники России, представляет произведения искусства и фольклор этой страны.

Подобным образом передаёт знания об остальных странах Европы.

Показывает связи и различия между культурами отдельных стран. И какая причина этих связей и различий. Работа доказывает, что повод различий заключен прежде всего в том, что существуют ветви христианства – православная и католическая.

Содержит тоже сравнительный анализ учебников русского языка Радуга по-новому и Поехали, которые пользуются в чешских начальных и средних школах. Исследует по какой степени эта тема в учебниках обработана.

Целью дипломной работы является расширение этого материала и дополнение о некоторые интересные факты из этой области.

Работа содержит тоже упражнения, где имеют студенты возможность проверить знания, которые получили. Практическая часть дополнена словарным запасом относящимся к данному тексту.

Seznam literatury:

- BENEŠ, Zdeněk. *Dějiny středověku*. Praha: Práce, 2001. ISBN 80-86287-46-7.
- DELOUCHE, Frédéric. *Dějiny Evropy*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-317-4.
- ČORNEJ, Petr, ČORNEJOVÁ, Ivana. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 2*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7235-430-6.
- ČORNEJ, Petr, ČORNEJOVÁ, Ivana, RADA, Ivan, VANÍČEK, Vratislav. *Dějiny země koruny české*. Praha: nakladatelství Paseka, 1992. ISBN 80-85192-29-2.
- CHROPOVSKÝ, Bohuslav. *Slované. Historický politický a kulturní význam*. Praha: Orbis, 1989.
- JELÍNEK, Stanislav. "a kol.". *Падыга по-новому 1.-5. díl učebnice*. Plzeň: Fraus, 2011.
- JEŘÁBEK, Richard, BROUČEK Stanislav. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezka*. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.
- KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. ISBN 14-545-83.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Rusko-Český, Česko-ruský slovník*. Brno: Lingea, 2009. ISBN 978-80-87062-65-4.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Rusko-Český, Česko-ruský slovník*. Voznice: Leda, 1998. ISBN 80-85927-41-1.
- MAREK, Luboš. *Dějiny křesťanství na Rusi, Kyjevská Rus*. Hostinné: Rubato, 1996. ISBN 80-902256-0-8
- MAUROIS, André. *Dějiny Francie*. Praha: Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-098-4.
- MELENŤJEV, Jurij. *Zlatý prsten: výběr statí o ruské kultuře od Kyjevské a Moskevské rusi po dnešní dobu*. Praha: Panorama, 1988.
- MÜLLER, Helmut. *Dějiny Německa*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-188-3.
- RADA EVROPY. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Olomouc: Univerzita Paladského, 2002. ISBN 80-244-0404-4.
- ŘEZNÍK, Miloš. *Polsko. Stručná historie států*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-129-9
- SOCHOROVÁ, Marie. *Dějepis v kostce*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999. ISBN 80-7200-336-4.

ŠVANKMAJER, Milan, VÉBER, Václav, SLÁDEK, Zdeněk, MOULIS, Vladislav. *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-183-2.

VÁŇA, Zdeněk. *Svět dávných Slovanů*. Praha: Artia, 1983.

ŽOFKOVÁ, Hana. "a kol.". *Поехали 1.-5. díl učebnice*. Úvaly: Albra, 2008.

ГРЕКОВ, Б. Д. и проф. АРТАМОНОВ, М. И. *История культуры древней Руси*. Москва: Академия наук СССР, 1948.

КОНДАКОВ, Никодим Павлович. *Очерки и заметки по истории средневекового искусства и культуры-Пříspěvky k dějinám středověkého umění a kultury*. Прага: Чешская академия наук и искусства, 1929.

ТАТАРИНОВА, Ольга. *История русской культуры*. Москва: Издательство Око, 2007.

Internetové zdroje:

Obr. číslo [1] Erudition, Язык жестов в деловом общении с иностранцами [online], [citováno 10. 10. 2012], Dostupný z:

<http://www.lady.ru/career/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8B%D0%B5-%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%8B/%D0%AF%D0%B7%D1%8B%D0%BA-%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2-%D0%B2-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BC-%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B8-%D1%81-%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B0%D0%BC%D0%B8>

Obr. číslo [2] Яндекс картинки, Диадема Славян [online], [citováno 21. 3. 2013], Dostupný z:

http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%B4%D0%B8%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%8F%D0%BD&img_url=http%3A%2F%2Fchakrachka.ru%2Ffiles%2Fimages%2Fykr2.jpg&pos=16&rpt=simage&nojs=1

Obr. číslo [3] Яндекс картинки, Софийский собор в Киеве [online], Яндекс. [citováno 23. 10. 2012], Dostupný z:

http://images.yandex.ru/yandsearch?source=wiz&text=%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%20%D0%B2%20%D0%BA%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%B5&noreask=1&img_url=http%3A%2F%2Fimg0.liveinternet.ru%2Fimages%2Fattach%2F%2F2%2F84%2F154%2F84154282_800x263560.jpg&pos=5&rpt=simage&lr=107628&nojs=1

Obr. číslo [4] Яндекс картинки, Золотые ворота [online] Яндекс. [citováno 18. 3. 2013], Dostupný z:

http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%B7%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%82%D1%8B%D0%B5%20%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B0&img_url=http%3A%2F%2Ftainy.info%2Fimages%2F2011%2F09%2FTainy36_WEB-61.jpg&pos=3&rpt=simage&lr=107628&noreask=1&source=wiz

Obr. číslo [5] Сайт Софийского собора, Мозаика Софии Киевской [online], [citováno 18. 3. 2013], Dostupný z: http://sofiyskiy-sobor.polnaya.info/mozaiki_sofiyskogo_sobora.shtml

Obr. číslo [6] Софийски собор, Фрески [online], [citováno 18. 3. 2013], Dostupný z: http://sofiyskiy-sobor.polnaya.info/freski_sofiyskogo_sobora.shtml

Obr. číslo [7] Wikipedia, Владимирская икона Богородицы [online], [citováno 18. 3. 2013], Dostupný z: [http://ru.wikipedia.org/wiki/%C8%EA%EE%ED%EE%EF%E8%F1%FC_\(%E8%F1%F2%E8%F0%E8%FF\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/%C8%EA%EE%ED%EE%EF%E8%F1%FC_(%E8%F1%F2%E8%F0%E8%FF))

Obr. číslo [8] Яндекс картинки, Берестяные грамоты [online], Яндекс. [citováno 24. 11. 2012], Dostupný z: http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%8F%D0%BD%D1%8B%D0%B5%20%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D1%8B&img_url=http%3A%2F%2Fbibliotekar.ru%2Fnauka%2F45-5.files%2Fimage001.jpg&pos=5&rpt=simage&lr=107628&noreask=1&source=wiz

Obr. číslo [9] Gregor, M., Rynek Główny. Krakov [online], [citováno 6. 2. 2013], Dostupný z: http://www.obrazky.cz/detail?q=rynek%20glown%C3%BD%20krakow&offset=1&limit=20&bUrlPar=filter%3D1&resNum=1&ref=http%3A//search.seznam.cz/%3Fq%3Drynek%2Bglown%25C3%25BD%2Bkrakow%26aq%3D0%26oq%3Drynek%26sourceid%3Dszn-HP%26thru%3Dsug&resID=0IgR52z_NTI5_jE7OPxejRWaQdDiNthpFHC-cXi-evE&imgURL=http%3A//www.skyfly.cz/zajimavo/image/krakow03n.jpg&pageURL=http%3A//www.skyfly.cz/zajimavo/krakow03.htm&imgX=346&imgY=260&imgSize=51&thURL=http%3A//media2.picsearch.com/is%3F0IgR52z_NTI5_jE7OPxejRWaQdDiNthpFHC-cXi-evE&thX=128&thY=96&qNoSite=rynek%2Bglown%C3%BD%2Bkrakow&siteWWW=&sId=mBnmC3KEwOWWxMurvbbO

Obr. číslo [10] Příspěvatelé Wikipedie, Pražský groš [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [citováno 25. 2. 2013], Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Pr_gros_vaclav2.jpg

Obr. číslo [11] Galileo Corporation, Rotunda sv. Petra a Pavla. Starý Plzeň [online], [citováno 25. 2. 2013], Dostupný z: <http://www.staryplzenec.cz/obcan/historie-mesta/cirkevni-pamatky/rotunda-sv-petra-a-pavla/>

Obr. číslo [12] Galileo Corporation, Klášter Kladruby [online], [citováno 25. 2. 2013], Dostupný z: <http://www.klaster-kladruby.cz/fotogalerie/letecke-fotografie/>

Obr. číslo [13] Hotelové, Katedrála Notre Dame [online], [citováno 23. 2. 2013], Dostupný z: <http://hotelove.sk/pariz-2018-katedrala-notre-dame/notre-dame>

Obr. číslo [14] Odcestovat, Katedrála Panny Marie v Cáchách [online], [citováno 12. 1. 2012], Dostupný z: <http://odcestovat.cz/destinace/evropa/nemecko-cachy/katedrala-panny-marie/>

Obr. číslo [15] Яндекс картинки, Поднимать руки в школе [online], Яндекс . [citováno 3. 3. 2013], Dostupný z: <http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%8C%20%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%83%20%D0%B2%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5&rpt=image>

Obr. číslo [16] Яндекс картинки, Храм Покрова на Нерли [online], [citováno 23. 10. 2012], Dostupný z: http://images.yandex.ru/yandsearch?source=wiz&text=%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BC%20%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%B8&noreask=1&img_url=http%3A%2F%2Fimg-2008-03.photosight.ru%2F28%2F2612366.jpg&pos=8&rpt=simage&lr=107628&nojs=1

AllTravels, Золотые ворота [online], [citováno 18. 3. 2013], Dostupný z: <http://www.country.alltravels.com.ua/ru/ukraine/kiiev/sight/zol-vorota/>

Co je to kultura [online], [citováno 28. 9. 2012], Dostupný z: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b01obecnatemata/02.pdf>

Istorus, Культура Руси XIV-XVI века [online], [citováno 24. 11. 2012], Dostupný z: <http://istorus.ru/rus-ix-xiii-veka/59-kultura-kievskoy-rusi.html>

Narodko, Народный костюм [online], [citováno 21. 3. 2013], Dostupný z: <http://www.narodko.ru/article/kroy/>

OPRAVILOVÁ, Jarmila, Pravoslavné Velikonoce v Rusku [online], [citováno 8. 3. 2013], Dostupný z: http://www.obrazkovyvet.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=600655&id=1203&p1=1577

Prispěvatelé Wikipedie, Dějiny Německa [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [citováno 12. 1. 2012], Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_N%C4%9Bmecka

Prispěvatelé Wikipedie, Dějiny Polska [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [citováno 5. 2. 2012], Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Polska

Prispěvatelé Wikipedie, Francie [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [citováno 23. 2. 2013], Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Francie>

Prispěvatelé Wikipedie, Francouzská literatura [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [citováno 26. 2. 2013], Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Francouzsk%C3%A1_literatura

Prispěvatelé Wikipedie, Seznam světového dědictví v Evropě: Německá až ruská federace [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, [citováno 20. 1. 2013]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_sv%C4%9Btov%C3%A9ho_d%C4%9Bdictv%C3%AD_v_Evrop%C4%9B:_N%C4%9Bmecko_a%C5%BE_Rusk%C3%A1_federace

Psinovo, Как иметь дело с Русскими [online], [citováno 9. 10. 2012], Dostupný z: http://psinovo.ru/referati_po_psichologii_i_pedagogike/kak_imet_delo_s_russkimi.html

Savchenko, Olga. Sociokulturní kompetence ve výuce [online], [citováno 26. 9. 2012], Dostupný z: <http://www.mgimo.ru/files/42816/42816.pdf>

StayPoland, Historie Polska [online], [citováno 5. 2. 2013], Dostupný z: http://www.staypoland.com/polska_historie.html

Škola v pohodě, Německá literatura [online], [4. 1. 2013], Dostupný z: http://www.skolavpohode.cz/index.php/Text:N%C4%9Bmeck%C3%A1_literatura

Umnium, Počátky písemnictví v Čechách [online], [citováno 15. 12. 2012], Dostupný z: <http://www.unium.cz/materialy/0/0/pocatky-pisemnictvi-v-cechach-m25267-p1.html>

Библиофонд, Культура Древней Руси в 10 -13 веках. Значение принятия христианства [online], Библиофонд: Электронная библиотека, [citováno 24. 11. 2012]. Dostupný z: <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=33598>

Владимир Жельвис, Эти странные Русские, Как по их мнению к ним относятся другие, Каким они видят других [online], [citováno 10. 10. 2012], Dostupný z: <http://psylib.org.ua/books/inostratxt15.htm>

Деловой протокол, Об этикете в Германии и России [online], [citováno 9. 10. 2012], Dostupný z: <http://protocolonline.ru/126-etiket-v-germanii-i-rossii.html>

Деловой протокол, Стереотипы восприятия русских иностранцами [online], [citováno 9. 10. 2012], Dostupný z: <http://www.protocolonline.ru/197-stereotypy-vospriyatiya-russkih-inostrancami.html>

Иконописная мастерская Фавор, Иконопись Новгорода IX-XIII веков [online], [citováno 27. 2. 2013], Dostupný z: <http://www.icon-favor.ru/?page=1154>

Нина Орлова, Герои русских былин [online], [citováno 10. 3. 2013]. Dostupný z: <http://www.webartplus.narod.ru/folk113.html#ilya>

Определение понятия культура [online], [citováno 28. 9. 2012], Dostupný z: http://www.russianculture.ru/Materials/1_cult.htm

Реферат, Культура Руси 11-13 века [online], [citováno 17. 11. 2012], Dostupný z: <http://www.referat.ru/referats/view/27558>

Степановка, Культура Киевской Руси [online], [citováno 17. 11. 2012], Dostupný z: http://stepanovkacity.ucoz.ru/publ/iskusstvo/kultura_kievskoj_rusi/10-1-0-29

Финансовый университет при правительстве Российской Федерации, Особенности делового общения различных народов мира [online], [citováno 9. 10. 2012], Dostupný z: <http://website.vzfei.ru/volgograd/node/527>

Язычество славян, Штаны Понёва [online], [citováno 12. 10. 2012], Dostupný z: <http://arira.ru/shtany-poneva.htm>

Яндекс, Софийский собор [online], [citováno 23. 10. 2012], Dostupný z: <http://slovari.yandex.ru/~%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B0%D0%B9%D1%88%D0%B8%D0%B5%20%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BC%D1%8B%20%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0/%D0%A1%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%20%D0%B2%20%D0%9A%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%B5/>

Яндекс, Храм Покрова на Нерли [online], [citováno 23. 10. 2012], Dostupný z: <http://slovari.yandex.ru/~%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B0%D0%B9%D1%88%D0%B8%D0%B5%20%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BC%D1%8B%20%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0/%D0%A5%D1%80%D0%B0%D0%BC%20%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%9D%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%B8/>